Lappeenrannan teknillinen yliopisto
School of Business and Management

Hilla Sundberg

PIENTEN- JA KESKISUURTEN YRITYSTEN IFRS- STANDARDI ERI SIDOSRYHMIEN NÄKÖKULMASTA

Työn ohjaaja/tarkastaja:	Professori Satu Pätäri
2. tarkastaja:	Professori Jaana Sandström

TIIVISTELMÄ

Tekijä:	Hilla Sundberg
Tutkielman nimi:	Pienten ja keskisuurten yritysten IFRS-standardi eri sidosryhmien näkökulmasta
Tiedekunta:	Kauppatieteellinen tiedekunta
Pääaine:	Laskentatoimi
Vuosi:	2016
Pro gradu –tutkielma:	Lappeenrannan teknillinen yliopisto 81 sivua, 1 kuvio, 8 taulukkoa ja 3 liitettä
Tarkastajat:	Prof. Satu Pätäri Prof. Jaana Sandström
Hakusanat:	pk-yritys, pk-IFRS-standardi, tilinpäätösten laatijat, tilinpäätösten käyttäjät, vertailukelpoisuus
Keywords:	SMEs, IFRS for SMEs, preparers of financial statement, users of financial statements, comparability

Tutkimuksen tavoitteena oli analysoida, miten eri sidosryhmät suhtautuvat pk-IFRS-standardiin ja mitä etuja ja ongelmia standardilla on heidän kannaltaan. Lisäksi pyrittiin selvittämään, onko sidosryhmien mielipiteillä koskien standardia eroa. Standardin sidosryhmistä keskitytään erityisesti tilinpäätösten käyttäjiin ja tilinpäätösten laatijoihin ja pyritään tuomaan esille niitä seikkoja, joilla edellä mainitut ryhmät puoltavat tai vastustavat standardia. Tutkimus on laadullinen. Sen empiirinen aineisto koostuu viidestä puolistrukturoidusta teemahaastattelusta, joissa haastateltiin sekä tilinpäätösten laatijoita että käyttäjiä.

Tulokset osoittavat, että pk-IFRS palvelisi tilinpäätösten käyttäjien tarpeita tilinpäätösten laatijoihin verrattuna paremmin. Tilinpäätösten käyttäjät hyötyisivät etenkin standardin tuomasta vertailukelpoisuudesta ja tilinpäätösinformaation laadun paranemisesta. Tilinpäätösten laatijoiden kannalta standardin katsottiin lisäävän hallinnollista taakkaa ja kustannuksia varsinkin pienimpien yritysten osalta. Toisaalta siitä voisivat hyötyä suuremmat, kansainvälisille markkinoille pyrkivät, listautumista suunnittelevat tai ulkomaisia sijoittajia hakevat yritykset.

ABSTRACT

Author: Hilla Sundberg

Title: IFRS for SMEs from the perspective of different stakeholders

Faculty: LUT, School of Business

Major: Accounting

Year: 2016

Master's Thesis: Lapppeenranta University of Technology
81 pages, 1 figure, 8 tables and 3 appendixes

Examiners: Prof. Satu Pätäri
Prof. Jaana Sandström

Keywords: SMEs, IFRS for SMEs, preparers of financial statements, users of financial statements, compatability

The main purpose of this study was to analyze how the different stakeholders relate to IFRS for SMEs and what are the benefits and problems of the standard and also whether the views of stakeholders about the standard difference. The focus is especially on the views of preparers and users of financial statement bringing out the facts on which the above- mentioned groups are in favor of or opposed to the standard. This is a qualitative study. The empirical research material consists of five semi-structured interviews. Interviewees were both preparers and users of financial statements.

The findings of the study show that IFRS for SMEs would serve the needs of users of financial statements better compared to the preparers of financial statements. Users of the financial statements would benefit especially from the increased comparability of financial statements and improved quality of financial information. The standard would increase the administrative burden and costs of preparers of financial statements. On the other hand it could benefit larger, international companies seeking foreign investors or companies planning to stock exchange listing.

ALKUSANAT

Tämän tutkielman kirjoittaminen on ollut kokonaisuudessaan opettavainen ja palkitseva prosessi, vaikka matka on ollut pitkä ja vaiheikas. Näitä sanoja kirjoittaessani olo on helpottunut, mutta myös hieman haikea, sillä yksi vaihe elämästä on nyt takanapäin. Nyt on aika suunnata kohti uusia haasteita.

Haluan ensinnäkin kiittää ohjaajaani, professori Satu Pätäriä rakentavista kommenteista ja kannustavasta asenteesta koko graduprosessin aikana. Kiitos kuuluu myös kaikille haastateltaville asiantuntijoille, jotka mahdollistivat tämän tutkimuksen tekemisen. Lopuksi haluan kiittää lähimmäisiäni tuestanne kaikkien näiden opiskeluvuosieni aikana.

Kotkassa 5.12.2016

Hilla Sundberg

SISÄLLYSLUETTELO

1 JOHDANTO 1
1.1 Tutkimuksen tausta 1
1.2 Tutkimuksen tavoitteet, tutkimusongelmat ja rajaukset 5
1.3 Tutkimusmenetelmä ja tutkimusaineisto 6
1.4 Tutkimuksen rakenne 7
2 PK-IFRS- STANDARDIN TAUSTA 8
2.1 Tilinpäätöskäytännön harmonisointitarve 8
2.2 EU:n tilinpäätösdirektiivit 10
2.3 IASB ja IFRS- standardit 13
2.4 Pk-yrityksen määritelmä 16
2.4.1 EU-komission määritelmä 16
2.4.2 Pk-IFRS- standardin määritelmä 17
2.5 Pk-yrityksen erityispiirteet 18
2.6 Pk-IFRS- standardin kehitysvaiheet 20
2.7 IFRS:n ja pk-IFRS:n keskeiset erot 22
3 AIKAISEMPI TUTKIMUS LIITTYEN PK-IFRS:N ERI SIDOSRYHMIEN NÄKEMYKSIIN, STANDARDIN MAHDOLLISUUKSIIN JA HAASTEISIIN SEKÄ KÄYTTÖÖNOTTOON 27
3.1 Eri sidosryhmien näkemykset pk-IFRS- standardista 27
3.2 Pk-IFRS:n mahdollisuudet ja haasteet 29
3.3 Pk-IFRS:n käyttöönotto 33
4 EMPIIRINEN ANALYYSI: PK-IFRS-STANDARDIN MAHDOLLISUUDET JA HAASTEET ERI SIDOSRYHMIEN NÄKÖKULMASTA 43
4.1 Tutkimusmenetelmä ja -aineisto 43
4.2 Tutkimusaineiston kerääminen ja kuvailu 45
4.3 Pk-IFRS:n mahdollisuudet 48
4.3.1 Vertailukelpoisuus 48
4.3.2 Tilinpäätösinformaatio 50
4.3.3 Rahoituksen saaminen 51
4.3.4 Yritysostot ja listautuminen 53
4.3.5 Muut mahdollisuudet 54

4.4 Pk-IFRS:n haasteet ... 56
4.4.1 Työläys ... 57
4.4.2 Tilitoimiston haasteet ... 58
4.4.3 Tarve pk-IFRS:lle uuden kirjanpitolain käyttöönoton myötä ... 60
4.4.4 Muut haasteet ... 62
4.5 Käyttöönotto ... 64
5 YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET ... 67
5.1 Tutkimuksen tulokset ... 67
5.2 Keskustelua tuloksista ... 69
5.3 Tutkimuksen reliabiliteetti ja validiteetti ... 72
5.4 Ehdotukset jatkotutkimukselle ... 73
LÄHDELUETTELO ... 75

LIITTEET

LIITE 1: Teemahaastattelupohja / haastateltavat 1 ja 5
LIITE 2: Teemahaastattelupohja / haastateltavat 2 ja 3
LIITE 3: Teemahaastattelupohja / haastateltava 4

1 JOHDANTO

1.1 Tutkimuksen tausta

Yritysten ja sijoitusmarkkinoiden kansainvälistyminen ja pääomien vapaampi liikkuvuus on viime vuosikymmenenä aiheuttanut paineen tilinpäätösstandardien harmonisoinnille. Lähtökohtaisesti eri maiden tilinpäätöskäytännöt poikkeavat toisistaan siinä määrin, ettei tilinpäätösinformaatio eri maassa toimivien yritysten välillä ole vertailukelpoista. Kansainvälisiä tilinpäätösstandardeja julkaiseva IASB (International Accounting Standard Board) on vastannut yritysten tilinpäätösten harmonisointitarpeeseen laatimalla kansainvälisen tilinpäätösnormiston, IFRS:n (International Financial Reporting Standard), jonka noudattaminen tuli pakolliseksi kaikille Euroopan pörssiyhtiöille vuonna 2005. (Haaramo & Räty, 2009)

Myös pienten ja keskisuurten yritysten tilinpäätösraportoinnin harmonisointitarpeesta on käyty keskustelua koko 2000-luvun ajan. Pk-yritykset toimivat yhä useammin kansainvälisillä markkinoilla tai yritys suunnittelee laajentavansa ulkomaille. Tämä on synnyttänyt tarpeen niiden tilinpäätösraportoinnin harmonisoinnille. Pk-yritysten asema Euroopassa on huomattava, sillä ne muodostavat yli 99 % kaikista Euroopan yrityksistä. Ne luovat pohjan talouden kasvulle ja innovaatiotoiminnalle ja ovat merkittäviä työllistäjiä. Pk-yrityksillä on siis suuri vaikutus koko Euroopan ja myös maailman taloudelliseen tilanteeseen ja kehitykseen. (Müllerova et al., 2010; Schiebel, 2008; Strouhal et al., 2010)

Vaikka pk-yritysten kehittämiseen on kiinnitetty lähivuosina enemmän huomiota, ei niiden yhtenäistä taloudellista raportointia ole kuitenkaan systemaattisesti ja riittävästi säännelty. Ainutlaatuinen osa EU:n toimintaympäristöä onkin, että huolimatta Euroopan markkinoiden yhdentymisestä, taloudellinen integraatio pk-yritysten Euroopan markkinoilla on edelleen alhainen. Yhteisen

laskentastandardin kehittäminen ja käyttöönotto pk-yrityksille on ollut kiistanalaista, eikä yhteisymmärrykseen olla toistaiseksi päästy. Pelkästään Euroopan unionin sisällä on 27 erilaista laskentajärjestelmää, ja tämä vaikeuttaa pk-yritysten vertailtavuutta. Maailmanlaajuinen tilinpäätösstandardi olisi kuitenkin merkittävä askel pk-yritysten tilinpäätöskäytäntöjen yhdenmukaistamiselle. (Strouhal et al., 2010; Smrekar, 2010, Neag et al., 2009) Samaan aikaan pk-yritykset ovat viimeisen kahden vuosikymmenen aikana ilmaisseet huolestuneisuutta siitä, että laskentastandardit muuttuvat yhä työläämmiksi. Osittain tähän on syynä se, että pk-yrityksille pyritään yhä kasvamassa määrin implementoimaan kansainvälisiä tilinpäätösstandardeja, jotka ovat ensisijaisesti suunniteltu listattujen yhtiöiden käyttöön. (Pacter, 2009)

IASB alkoi vuosituhannen vaihteessa valmistella nimenomaan pk-yrityksille suunnattua tilinpäätösstandardia (IFRS for SMEs), ja pitkän valmistelun jälkeen vuonna 2009 standardi julkaistiin. Standardin tarkoituksena on parantaa pk-yritysten tilinpäätösten vertailukelpoisuutta ja vähentää eri maiden kansallisten kirjanpitonormistojen kehitystyön määrää. Pk-IFRS on 230-sivuinen, oma itsenäinen standardinsa, joka pohjautuu IFRS:ään, mutta siihen on tehty lukuisia helpotuksia ja yksinkertaistuksia ajatellen pk-yritysten tilinpäätöstietojen käyttäjien tarpeita sekä kustannus-hyöty- näkökulmaa. (IFRS Foundation & IASB 2016a; Pacter, 2009)

IASB:n mukaan eivät pelkästään globaalisti toimivat pörssiyhtiöt hyödy kansainvälisestä, yhtenäisestä tilinpäätösnormistosta, vaan siitä olisi etua myös pienille ja keskisuurille yrityksille ja niiden tilinpäätösten käyttäjille, sillä pk-yritykset toimivat yhä useammin kansainvälisesti ulkomaisten sijoittajien, toimittajien ja asiakkaiden myötä. IASB perustelee kevennetyn pk-IFRS-normiston hyödyllisyyttä tilinpäätösinformaation vertailukelpoisuudella. Käytettävien laskentasääntöjen erilaisuus saattaa hämärtää vertailuja, joita ulkomaiset lainanantajat, pankit, pääomasijoittajat sekä muut tilinpäätöstietojen käyttäjät tekevät. Etenkin sijoittajat tarvitsevat investointipäätöksen tueksi vertailukelpoista ja luotettavaa tietoa yrityksen taloudellisesta tilanteesta. IASB:n mukaan korkealaatuiset globaalit standardit parantavat pääomien kohdentumisen

tehokkuutta ja vaikuttavat pääoman hintaan. Myös tilintarkastusyhteisöt saavat etua, sillä yhtenäiset, kansainväliset standardit helpottavat tilintarkastajien työtä sekä alan opetusta. (IASB, 2007; Räty, 2009)

Pk-IFRS on nimensä mukaisesti tarkoitettu pienille ja keskisuurille yrityksille. Tarkemmasta määritelmästä käytiin pitkään keskustelua, sillä yritysten kokoluokittelu vaihtelee suuresti maittain. Lopulta IASB määritteli hyvin avoimet kriteerit pk-yritykselle, ja jätti kunkin maan erikseen päätettäväksi mitkä yritykset standardia voivat soveltaa. Standardissa pk-yrityksiksi on määritelty yhteisöt, joilla ei ole julkista tilivelvoitetta, ja jotka julkaisevat tilinpäätöksen ulkoisille käyttäjille. Julkinen tilivelvollisuus tarkoittaa julkisen kaupankäynnin kohteena olemista, tai omaisuudenhoitotoiminnan sisältymistä yhteisön pääasialliseen toimintaan. Valtaosa suomalaisista pk-yrityksistä voisi siis laatia standardin mukaisen tilinpäätöksen IASB:n määritelmän perusteella, eikä sääntelyä rajata pelkästään pieniin ja keskisuuriin yrityksiin. Erittäin suurikin yritystoiminta saattaa olla määritelmän sisällä. (Vasek, 2011; Niemistö, 2011)

Tällä hetkellä pk-IFRS:n on ottanut käyttöön n. 80 maata. Varsinkin monet Afrikan ja Etelä-Amerikan maista soveltavat standardia, mutta Euroopan valtioista se on tällä hetkellä käytössä vain Sveitsissä, Iso-Britanniassa ja Irlannissa. (IFRS Foundation & IASB 2016b) Monet maat ovat vastustaneet standardia alusta alkaen pitäen sitä liian vaikeana ja kalliina pk-yrityksille. Arvostelua on herättänyt myös se, että IFRS- raportoinnissa lähtökohtana on oletus kirjanpidon ja verotuksen erillisyydestä. Kuitenkin Suomessa ja monissa muissa Euroopan maissa verotus ja kirjanpito ovat kytkeytyneet tiiviisti toisiinsa, ja tämän katsotaan olevan suuri este pk-IFRS- standardin käyttöönotolle. (Räty, 2009)

Vuoden 2013 kesäkuussa Euroopan komissio sai päätökseen pk-yritysten tilinpäätösraportointia koskevan uudistamistyön. Uudistamisen tarkoituksena oli varmistaa, että etenkin pk-yritysten hallinnolliset rasitteet ovat oikeassa suhteessa niiden tuomiin hyötyihin. Kesäkuussa 2008 komissio antoi tiedon ”pienet ensin” - Eurooppalaisia pk-yrityksiä tukevasta aloitteesta (Small Business Act), jossa tunnustetaan pk-yritysten keskeinen rooli unionin taloudessa ja

pyritään ottamaan ”pienet ensin”-periaate huomioon poliittisessa päätöksentekoprosessissa. Huhtikuussa 2011 hyväksytyssä komission tiedonannossa ehdotetaan voimassa olevien neljännen ja seitsemännen yhtiöoikeudellisen direktiivien, joilla tällä hetkellä määritetään EU-tasoinen yhteisöjä koskeva tilinpäätössääntely, yhdenmukaistamista taloudellisia tietoja koskevien velvollisuuksien osalta ja hallinnollisten rasitteiden vähentämistä etenkin pk-yrityksiltä. 26. kesäkuuta 2013 annettiin kokonaan uusi direktiivi 2013/34/EU, joka kumoaa neljännen ja seitsemännen tilinpäätösdirektiivin. Uusi tilinpäätösdirektiivi otettiin käyttöön jäsenmaissa vuoden 2015 heinäkuussa. (Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) N:o 34/2013)

Uuden tilinpäätösdirektiivin myötä vahvistui myös EU:n kanta pk-IFRS-standardiin. Tutkiessaan eri vaihtoehtoja korvaamaan vanhat tilinpäätösdirektiivit, oli yhtenä vaihtoehtona myös pk-IFRS yritysten tilinpäätösten yhteisenä normistona. Komissio päätyi kuitenkin hylkäämään standardin käyttöönoton toistaiseksi jäsenmaissa, sillä komission tekemän vaikutustenarvioinnin perusteella standardi ei täysin palvele pyrkimyksiä pk-yritysten tilinpäätösraportoinnin yksinkertaistamiseen ja hallinnollisen taakan vähentämiseen. Jäsenmaat voivat kuitenkin sallia pk-IFRS:n soveltamisen kaikille tai osalle pk-yrityksistään. Tämän edellytyksenä on, että uusi direktiivi on pantu kokonaisuudessaan täytäntöön, ja pk-IFRS- standardia muutetaan niin, että se noudattaa uuden direktiivin sääntöjä kaikissa niissä kohdissa, joissa se eroaa direktiivistä. (European Commission, 2013)

Toisaalta uuden kirjanpitolain voidaan sanoa lähentyneen entisestään IFRS-standardeja, sillä siihen on otettu useita säännöksiä, jotka ovat yhteneväisiä pk-IFRS- standardin kanssa. Lisäksi kirjanpitolaki sisältää tiettyjen erien osalta mahdollisuuden soveltaa IFRS:n kirjaamis- ja arvostusperiaatteita. Kuitenkaan Suomen kirjanpitolain mukaisesti laadittu tilinpäätös, jossa on hyödynnetty kaikki IFRS-sääntöihin pohjautuvat kirjaamis- ja arvostamismahdollisuudet, ei ole vielä täysin yhtenevä pk-IFRS- standardin mukaisesti laaditun tilinpäätöksen kanssa. (Suomela & Jaatinen, 2016)

1.2 Tutkimuksen tavoitteet, tutkimusongelmat ja rajaukset

Pk-IFRS:n ensisijaisena tavoitteena on parantaa tilinpäätösten vertailukelpoisuutta, joka taas parantaa pk-yritysten kansainvälisen rahoituksen saamista (IASB, 2007). Toisaalta standardin implementointikustannukset ovat suuret ja se on raskas soveltaa, eikä se välttämättä täysin palvele pk-yrityksen tyypillisiä sidosryhmiä. Esimerkiksi Schiebel (2008) väittää, että IASB ei standardia valmistellessaan tehnyt vakavasti otettavaa maailmanlaajuista empiiristä analyysiä pk-yritysten tilinpäätöstietojen ulkoisten käyttäjien tarpeista, vaikka standardi kehitettiin nimenomaan heidän tarpeitaan ajatellen. Myös Di Pietra et al.:in (2008) mukaan standardin kehittelyssä painotettiin liikaa tutkijoiden, sääntelyviranomaisten ja akateemikkojen näkemyksiä, kun taas pk-yritysten tilinpäätösten varsinaisten käyttäjien ja laatijoiden mielipiteet olivat vähemmistössä. Ikäheimo et al.:in (2009) mukaan lisäksi aiemmat tutkimukset eivät ole käsitelleet pk-IFRS -standardin mahdollisuuksia ja haasteita kokonaisvaltaisesti, sekä tilinpäätösten käyttäjien että laatijoiden näkemykset huomioiden.

Tässä tutkimuksessa pyritään ymmärtämään pk-IFRS- standardia eri näkökulmista, erityisesti tilinpäätösten laatijoiden sekä tilinpäätösten käyttäjien kannalta sekä pyritään tuomaan esille niitä seikkoja, joilla edellä mainitut ryhmät puoltavat tai vastustavat standardia.

Tutkimuksen pääongelma on esitetty kysymyksen muodossa:

- Miten pk-yritysten tilinpäätösten laatijat ja tilinpäätösten käyttäjät suhtautuvat pk-IFRS – standardiin ja mitä etuja ja ongelmia standardilla on heidän kannaltaan?

Pääongelmaan pyritään vastaamaan empiriaosuudessa, jossa haastatellaan pk-IFRS:ään liittyvien sidosryhmien edustajia. Myös seuraaviin alaongelmiin pyritään tässä tutkimuksessa vastaamaan:

- Onko sidosryhmien mielipiteillä koskien pk-IFRS- standardia eroja?
- Mistä mahdolliset erot voivat johtua?

Tutkimuksen empiriaosuudessa ei tarkoituksena ole keskittyä yksittäisiin tilinpäätöksen eriin, vaan standardia lähestytään yleisemmällä tasolla tuoden esiin niitä seikkoja, joita sen käyttöönotto aiheuttaisi eri sidosryhmille. Lisäksi tarkastellaan aihetta tilinpäätösten vertailukelpoisuuden pohjalta ja selvitetään, kuinka tärkeänä se nähdään eri sidosryhmissä. Yksityiskohtaisemmin standardin taustaa ja syntyä sekä sen periaatteita käsitellään ensin tutkimuksen teoriaosuudessa.

1.3 Tutkimusmenetelmä ja tutkimusaineisto

Tutkimus toteutetaan laadullisena eli kvalitatiivisena tutkimuksena. Lähtökohtana laadullisessa tutkimuksessa on todellisen elämän kuvaaminen ja laadullisen tutkimuksen kohdetta pyritään tutkimaan mahdollisimman kokonaisvaltaisesti (Hirsjärvi et al., 2009). Tämän tutkimuksen tarkoituksena on pyrkiä luomaan mahdollisimman kattava ja monipuolinen kuva siitä, mitä vaikutuksia pk-IFRS-standardin käyttöönotolla olisi eri sidosryhmille. Pohjana empiirisen aineiston keräämiselle ovat aiemmat tutkimukset sekä alan sääntely. Tutkimuksen lähdeaineistona ovat aiemmat tutkimukset, ammattikirjallisuus, aiheeseen liittyvä lainsäädäntö ja standardit sekä tutkimusta varten kerätty empiirinen aineisto.

Tutkimuksen empiirinen aineisto muodostuu viidestä puolistrukturoidusta teemahaastattelusta, ja haastattelujen kohteena olivat viisi asiantuntijaa standardin eri sidosryhmistä. Tilinpäätösten laatijoina haastateltiin kahta Suomessa toimivien suurten tilitoimistojen asiantuntijaa. Tilinpäätösten käyttäjistä puolestaan haastateltiin kahta Big Four- tilintarkastusyhteisöjen tilintarkastajaa ja IFRS- asiantuntijaa, sekä rahoituspuolelta listaamattomista sijoituksista henkilövakuutusyhtiössä vastaavaa sijoitusanalyytikkoa. Haastateltavilla henkilöillä on hyvä kokonaiskuva IFRS- standardeista ja myös pk-IFRS-standardin mahdollisen käyttöönoton vaikutuksista omaan sidosryhmäänsä.

Haastateltavien valinnassa on huomioitu standardin eri sidosryhmien merkitys eri näkemysten esiintuomiseksi pk-IFRS- standardin mahdollisuuksista ja haasteista sekä sen mahdollisesta käyttöönotosta. Haastattelut suoritetaan anonyymisti yritysten ja haastateltavien osalta. Tarkempi tutkimusprosessin selostus sisältäen haastateltavien perustiedot ja analyysin kuvauksen on luvuissa 4.1. ja 4.2.

1.4 Tutkimuksen rakenne

Johdannon jälkeisessä luvussa käydään ensin läpi pk-IFRS -standardin taustaa ja syntyä alkaen tilinpäätöskäytännön kansainvälisestä harmonisointitarpeesta. Lisäksi käsitellään Euroopan nykyistä tilinpäätössääntelyä, joka pohjautuu jäsenmaissa EU-direktiiveihin ja toisaalta käydään lyhyesti läpi kansainvälisiä tilinpäätösstandardeja antavan IASB:n toimintaa. Tämän jälkeen tutustutaan pk-yrityksen määritelmään sekä erityispiirteisiin, jonka jälkeen esitellään pk-IFRS -standardin kehitysvaiheet sekä itse standardi sekä suurimmat erot laajan IFRS:n ja pk-IFRS:n välillä. Luku kolme on kirjallisuuskatsaus, jossa käsitellään keskeiset aiemmat tutkimukset pk-IFRS:stä. Neljännessä luvussa siirrytään empiriaosuuteen, jossa ensin kerrotaan tutkimusmenetelmästä sekä aineistonkeruumenetelmästä, jonka jälkeen siirrytään itse empiiriseen analyysiin. Viidennessä luvussa käydään läpi tutkimustulokset, vastataan tutkimuskysymyksiin sekä peilataan tutkimuksen tuloksia aiempiin tutkimuksiin. Lopuksi pohditaan tutkimuksen luotettavuutta sekä mahdollisia jatkotutkimuskohteita.

2 PK-IFRS- STANDARDIN TAUSTA

2.1 Tilinpäätöskäytännön harmonisointitarve

Tarvetta tilinpäätösraportoinnin yhdenmukaistamiselle eli harmonisoinnille voidaan pitää globalisaation seurauksena. Monet yritykset ovat laajentuneet ulkomaille, ja jokaisessa maassa on runsaasti yrityksiä, joiden emoyhtiön rekisteröity kotipaikka on ulkomailla. Varsinaisen yritystoiminnan mukana myös pankit ja muut rahoituslaitokset sekä vakuutusyhtiöt ovat siirtäneet toimintaansa ulkomaille rahoittaakseen siellä toimivia paikallisia yhtiöitä. Luonnollisesti rahoitusmarkkinoiden globalisaation myötä myös sijoittajien mielenkiinto ulkomaisia yrityksiä kohtaan on kasvanut, ja sijoittaminen ulkomaille on kasvanut voimakkaasti. (Haaramo et al., 2012)

Jokaisella maalla on perinteisesti ollut oma tilinpäätöskäytäntönsä, joka on tiivisti yhteydessä maan poliittiseen, sosiaaliseen ja taloudelliseen ympäristöön. Myös muut tekijät, kuten valtion rooli, oikeusjärjestelmä sekä kirjanpidon ja verotuksen yhteys vaikuttavat kansalliseen tilinpäätöskäytäntöön. Tilinpäätöksille asetetut tavoitteet ja vaatimukset ovat vaihdelleet maakohtaisesti, eikä tilinpäätöksiin sisältyvä informaatio useinkaan ole vertailukelpoista eri maissa toimivien yritysten välillä. (Nobes & Parker, 2008; Leppiniemi, 2003; Rezaee et al., 2010) Tilinpäätössääntelyn harmonisoinnin tärkeimpänä tehtävänä on vähentää kirjanpitokäytäntöjen eroja ja näin tarjota vertailukelpoisempaa tilinpäätösinformaatiota sijoittajille ja muille tilinpäätösten käyttäjille. Haaramo et al.:in (2012) mukaan tilinpäätösinformaation vertailukelpoisuus korostuu erityisesti toimittaessa arvopaperimarkkinoilla. Sijoittajat vaativat samoihin lähtökohtiin perustuvaa, vertailukelpoista tietoa sijoituspäätöstensä tueksi.

Korkealaatuiset, globaalit tilinpäätösstandardit edesauttavat ulkomaankauppaa ja talouden kasvua. Ne myös vähentävät tarvetta maiden omien laskentamallien kehittämiselle, ja näin säästävät resursseja. Yhtenäisten tilinpäätösstandardien

myötä myös tilintarkastuksesta tulee johdonmukaisempaa ja laadukkaampaa. (IFRS for SMEs: BC36; Pacter, 2009) Globaaleista tilinpäätösstandardeista eivät hyödy pelkästään julkisesti noteeratut yhteisöt, vaan Pacterin (2009) mukaan niistä olisi hyötyä myös yksityisille yhteisöille, jotka käyvät ulkomaankauppaa. Lisäksi korkealaatuiset, globaalit tilinpäätösstandardit parantavat käyttäjien luottamusta tilinpäätöstietoihin ja näin mahdollistavat luotettavat vertailut myös yksityisten yhteisöjen välillä. Nyt eri maiden väliset laskentakäytäntöjen erot voivat hämärtää vertailua yritysten välillä. Yhdenmukainen tilinpäätösnormisto auttaisi myös tilinpäätösten käyttäjiä ymmärtämään syvemmin tilinpäätösinformaatiota, sillä tällöin heidän ei tarvitsisi hallita kuin yksi tilinpäätösstandardi.

Seuraavassa on esitetty Pacterin (2009) mukaan globaalien tilinpäätösstandardien hyötyjä tilinpäätösten eri käyttäjien kannalta.

- **Pankit ja rahoituslaitokset.** Pankit myöntävät lainoja yksityisille yhteisöille, usein myös maan rajojen ulkopuolelle. Lainan myöntämisen jälkeen lainanantajat tarvitsevat tilinpäätöstietoja seuratessaan velallisen maksukykyä.
- **Ulkomaisten toimittajien luottopäätökset.** Toimittajat haluavat arvioida ostajan maksukykyä ennen kuin myyvät tavaraa luotolla, etenkin pienten ja ulkomaalaisten toimijoiden ollessa kyseessä.
- **Luottoluokituslaitokset.** Luottoluokituslaitokset yrittävät kehittää arvioitaan yrityksistä yhtäläisesti yi rajojen, ja tarvitsevat vertailukelpoista tilinpäätöstietoa arvioihinsa.
- **Ulkomaalaiset asiakkaat.** Monilla yksityisillä yhteisöillä on ulkomaalaisia asiakkaita, jotka tarvitsevat toimittajiensa tilinpäätöstietoja arvioidessaan mahdollisia pitempiaikaisia liikekumppanuuksia.
- **Pääomasijoittajat.** Pääomasijoittajat tarjoavat rahoitusta yksityisille yhteisöille yli rajojen.
- **Kehityslaitokset.** Paikallisesti, kansallisesti tai kansainvälisesti toimivat erilaiset kehityslaitokset tarjoavat taloudellista tukea sekä yksityisille että

julkisille yhteisöille. Ne tarvitsevat tilinpäätöstietoja tehdäkseen rahoituspäätöksiä.

- **Omistajat.** Monilla yksityisillä yhteisöillä on omistajia, jotka eivät osallistu yrityksen aktiiviseen johtamiseen. Globaalit tilinpäätösstandardit auttavat etenkin ulkomaalaisia omistajia arvioimaan yrityksen taloudellista tilannetta ja tekemään luotettavia vertailuja eri maassa toimivien yritysten välillä.
- **Yritysostot.** Monilla yksityisillä yhteisöillä on ulkomainen emoyhtiö, joka soveltaa IFRS- standardia. Yhtenäiset laskentastandardit emo- ja tytäryhtiöiden välillä helpottavat kanssakäymistä yritysten välillä.

Niin kuin edellä on esitetty, kansainväliset tilinpäätösstandardit hyödyttävät monia eri tilinpäätöstietojen käyttäjäryhmiä. Yritystoiminnan kansainvälistyessä ne tarvitsevat luotettavaa ja vertailukelpoista informaatiota yritysten taloudellisesta tilanteesta, jotta voisivat tehdä taloudellisesti relevantteja päätöksiä.

2.2 EU:n tilinpäätösdirektiivit

Euroopan maiden tilinpäätössääntelyyn on vaikuttanut kansallisten sääntelyviranomaisten lisäksi Euroopan unioni neljännellä ja seitsemännellä yhtiöoikeudellisella direktiivillään, (78/660/ETY ja 83/349/ETY), jotka tunnetaan myös tilinpäätösdirektiiveinä edustaen tilinpäätösten harmonisointiin tähtääviä laskentastandardeja. Direktiivit toimivat EU-maiden kirjanpitolainsäädännön pohjana ohjaten tilinpäätöksen ja konsernitilinpäätöksen laadintaa ja esittämistä. Neljäs yhtiöoikeudellinen direktiivi koskee yksittäisen yhtiön tilinpäätöksen laadintaa ja muotoa. Sen tavoitteena on yhtenäistää arvostussäännöksiä, tilinpäätöksen laadintaperiaatteita ja julkaistavan tilinpäätösinformaation muotoa eri jäsenvaltioissa toimivien yhtiöiden tilinpäätösten vertailukelpoisuuden parantamiseksi. Direktiivin mukaan tilinpäätöksen tavoitteena on antaa oikea ja riittävä kuva (true and fair view) yhtiöin varoista, veloista, taloudellisesta tilasta ja tuloksesta. Seitsemäs yhtiöoikeudellinen direktiivi puolestaan sääntelee konsernitilinpäätöksen laadintaa ja muotoa. Sen tavoitteena on osoittaa

konsernin varat, velat, taloudellinen asema sekä voiton tai tappion määrä ikään kuin konserni olisi yksi itsenäinen yritys. (Haaramo et al., 2012, Haller, 2002)
EU:ssa on ollut viime vuosina laaja tilinpäätösdirektiivien uudistamistyö, jonka tavoitteena on vähentää byrokratiaa ja yksinkertaistaa sääntöjä etenkin pienten yritysten osalta ”pienet ensin”- periaatteen mukaisesti. Uudistamistyön tuloksena neljäs ja seitsemäs yhtiöoikeudellinen direktiivi korvattiin yhdellä uudella, 26.6.3013 annetulla tilinpäätösdirektiivillä (2013/34/EU), joka tuli voimaan Suomessa ja muissa EU-maissa 20.7.2015. Valtaosa aikaisempien tilinpäätös- ja konsernitilinpäätösdirektiivien aineksista siirtyy kuitenkin sellaisenaan uuteen direktiiviin. (Kaisanlahti, 2013)

Työ- ja elinkeinoministeriö asetti 7.8.2013 työryhmän selvittämään uuden tilinpäätösdirektiivin implementoimista Suomen lainsäädäntöön. Työryhmän tuli analysoida, mitä muutoksia kirjanpitolainsäädäntöön on tehtävä ja laatia tarvittavat lainsäädäntöehdotukset hallituksen esityksen muotoon. Direktiivi antaa jäsenmaille mahdollisuuden helpottaa pienimpien yritysten tilinpäätösvelvoitetta, ja myös työryhmän periaatteelliseksi lähtökohdaksi asetettiin direktiivin mahdollistavien helpotusten ja vapautusten hyödyntäminen. Lokakuussa 2014 työryhmä julkaisi mietinnön ”Pienyrityshelpotukset ja vuoden 2013 tilinpäätösdirektiivi”. Mietintö oli julkaisun jälkeen kommentoitavana, ja lausuntoja saatiin useilta sidosryhmiltä. Työryhmän esityksen pohjalta hallitus antoi 22.10.2015 esityksen HE 89/2015 kirjanpitolain muuttamiseksi, ja joulukuussa 2015 esitys hyväksyttiin eduskunnassa. Uudistettu kirjanpitolaki astui voimaan 1.1.2016. Kirjanpitolain muutokset perustuvat keskeisesti vuoden 2013 tilinpäätösdirektiivin täytäntöönpanoon. Muutoksilla kevennetään tilinpäätössääntelystä etenkin pienyrityksille aiheutuvaa hallinnollista rasitetta. Pienyrityksen määrittämiä rajoja nostettiin direktiivissä säädettyjen enimmäismäärien mukaisiksi. Laki mahdollistaa myös kirjanpidon tietoteknisen välineistön kehityksen huomioimisen. (Työ- ja elinkeinoministeriö, 2014)

Tutkiessaan eri vaihtoehtoja korvaamaan vanhat tilinpäätösdirektiivit, Euroopan komissio harkitsi pk-IFRS:n käyttöönottoa EU-maissa. Komissio teetti vuonna 2010 julkisen konsultaation, jonka tarkoituksena oli kartoittaa eri sidosryhmien

mielipiteitä pk-IFRS -standardista ja sen soveltamisesta Euroopassa. Konsultaatiodokumentti muodostui 12 kysymyksestä, jotka koskivat muun muassa standardin herättämiä ensireaktioita, sen mahdollista soveltamisesta EU:ssa sekä sen vaikutusta EU- direktiivien rooliin. Neljä kuukautta kestäneen konsultaatioprosessin aikana (17.11.2009 – 12.3.2010) komissio vastaanotti eri sidosryhmiltä lähes jokaisesta EU- jäsenmaasta sekä eri yleiseurooppalaisilta järjestöiltä yhteensä yli 200 kommenttikirjettä. (Euroopan komissio, 2010)

Yleisesti komission vastaanottamat kommenttikirjeet sisälsivät hyvin eriäviä mielipiteitä standardista ja sen ottamisesta laajempaan käyttöön Euroopan unionissa. Näyttää siltä, että niissä jäsenvaltioissa, joissa kirjanpidolla ja verotuksella on tiivis yhteys, standardin käyttö lisäisi työmäärää kaksinkertaistamalla raportointivaatimukset. Toisaalta standardille annettiin myös tukea kommenttikirjeiden perusteella. Siitä hyötyisivät huomattavasti esimerkiksi sellaiset yhtiöt, joilla on tytäryhtiöitä eri jäsenmaissa, sekä kansainvälistä rahoitusta hakevat – tai listautumista suunnittelevat yhtiöt. Standardin käyttö vain konsernitilinpäätöksissä nähtiin kompromissina niissä jäsenmaissa, joissa kirjanpidon ja verotuksen tiivis yhteys aiheuttaisi ongelmia standardin soveltamisessa yhtiön vuositilinpäätöksissä. (Euroopan komissio, 2010)

Monet kyselyyn vastanneista kommentoivat erityisesti tilinpäätösten käyttäjien hyötyvän standardin laajemmasta käytöstä, sillä se lisäisi tilinpäätösten vertailtavuutta eri jäsenmaiden keskuudessa. Muita standardin käytöstä aiheutuvia hyötyjä olivat muun muassa lisääntyvä rajojen välinen kaupankäynti, yhtiöiden kansainvälinen kasvu, lisääntyvät fuusiot ja yritysostot, pääomakustannusten alentuminen sekä pääomapohjan laajentuminen. Toisaalta standardia vastustettiin sen monimutkaisuuden takia, ja etenkin pienemmille pk-yrityksille se nähdään liian työläänä. Monet myös pelkäävät, että standardin käyttöönottokustannukset ylittävät sen käytöstä aiheutuvat mahdolliset hyödyt. Lisäksi yhtiöillä, jotka toimivat pääasiassa kotimaan markkinoilla, ei ole juurikaan käyttöä kansainväliselle tilinpäätösstandardille. Myös tilinpäätösten käyttäjät ovat tottuneet kansallisiin tilinpäätössäännöksiin, ja monissa tapauksissa käyttävät mieluummin niitä kuin kansainvälisiä standardeja. (Euroopan komissio, 2010)

Kyselyyn vastanneista jäsenmaista suurin osa katsoi, että pk-IFRS- standardi tulisi säätää osaksi EU:n tilinpäätöskäytäntöä. Tällöin standardin soveltamisesta päätettäisiin jäsenmaissa pikemminkin kuin yritystasolla. Valtaosa vastaajista oli lopulta kuitenkin sitä mieltä, että EU:n tilinpäätösdirektiiveillä tulisi olla merkittävä rooli jäsenmaiden tilinpäätössääntelyn perustana tarjoten yhdenmukaiset tilinpäätössäännökset, joita sovelletaan koko Euroopassa. Vastaajat korostivat kuitenkin tarvetta nykyisten direktiivien modernisoinnille ja yksinkertaistamiselle hallinnollisen taakan vähentämiseksi etenkin pieneten yritysten osalta. Tulisi myös varmistaa, että direktiivit vastaavat pk-yritysten sidosryhmien keskeisiin informaatiotarpeisiin. (Euroopan komissio, 2010)

2.3 IASB ja IFRS- standardit

Kansainvälisiä tilinpäätösstandardeja antavalla International Accounting Standard Boardilla eli IASB:llä on ollut suurin merkitys kansainvälisen tilinpäätösraportoinnin harmonisoinnissa. Järjestön tavoitteena on kehittää yhtenäinen sarja korkealaatuisia, ymmärrettäviä, täytäntöönpanokelpoisia ja kansainvälisesti hyväksyttyjä tilinpäätösstandardeja, jotka edistävät tilinpäätösinformaation läpinäkyvyyttä ja vertailtavuutta ja näin auttavat sijoittajia ja muita kansainvälisillä markkinoilla toimivia tekemään taloudellisia päätöksiä. (IFRS for SMEs P3) Organisaatio perustettiin vuonna 2001 osaksi IFRS- säätiötä. IFRS- säätiön hallitus koostuu 22 jäsenestä, joiden tehtävänä on muun muassa nimittää IASB:n jäsenet sekä turvata organisaation rahoitus. IASB on säätiön standardeja asettava elin, jonka muodostavat 15 asiantuntijaa. He ovat vastuussa IFRS:n sekä pk-IFRS:n julkaisemisesta ja kehittämisestä. Lisäksi IASB:n tulee hyväksyä IFRIC:in (International Financial Reporting Interpretations Committee) kehittämät IFRS- tulkinnat. (IFRS Foundation & IASB, 2016; IFRS for SMEs P1-2)

IASB on ohjannut kansainvälisen tilinpäätöskäytännön kehitystä jo 1970- luvulta alkaen antamalla tilinpäätöksen laadintaa ja esittämistä koskevia standardeja.

Aikaisemmin myös Yhdistyneet Kansakunnat (YK) ja Taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestö (OECD) osallistuivat harmonisoimistyöhön erityisesti monikansallisten yhtiöiden raportointikysymyksissä. Edellä mainitut järjestöt ovat kuitenkin 2000- luvulle siirryttäessä keskittyneet enemmän periaatteellisempiin corporate governence- kysymyksiin. Sitä vastoin IASB on vahvistanut entisestään asemaansa tilinpäätösraportoinnin saralla. Erityisesti EU:n hyväksymä IAS-asetus, joka velvoittaa kaikkien yhteisön alueella toimivien listattujen yhtiöiden laatimaan konsernitilinpäätöksensä IFRS- standardien mukaisesti vuodesta 2005 alkaen, sinetöi IASB:n aseman merkittävänä tilinpäätösstandardien kehittäjänä ja ylläpitäjänä. IAS- asetusta voidaan pitää suurimpana muutoksena Euroopan tilinpäätöskäytännölle 30 vuoteen, ja sitä on pidetty ratkaisevana tekijänä Euroopan yhtenäisten pääomamarkkinoiden muodostumiselle. IAS- asetuksessa korostetaan myös sitä seikkaa, että IFRS- standardien ollessa kansainvälisesti hyväksyttyjä, EU:n yritykset voivat kilpailla tasaveroisesti rahoitusvaroista maailman pääomamarkkinoilla. (Haaramo et al., 2012; Larson & Street, 2004; Jermakowicz & Gornik-Tomaszewskin, 2006; Euroopan komissio, 2015)

Kansainvälisesti merkittäviä tilinpäätösstandardeja IASB:n lisäksi on antanut yhdysvaltalainen FASB (Financial Accounting Standard Board), joka on laskentastandardeja valmisteleva, yksityinen laskentatoimen ammattilaisten organisaatio. Standardista tulee velvoittavaa lainsäädäntöä, kun SEC (Securities and Exchange Commission) hyväksyy sen. Velvoittavat laskentastandardit julkaistaan US GAAP- standardikokoelmana. (Leppiniemi, 2003)

IAS- asetuksen myötä EU teki historiaa onnistuessaan yhdenmukaistamaan noin 7 300 listatun yhteisön tilinpäätösraportoinnin Euroopan rahoitusmarkkinoilla. Pelkästään Euroopan unionin jäsenmaissa on kuitenkin satoja tuhansia listaamattomia yhteisöjä, joihin IAS- asetus ei koske. Tästä voi päätellä, että tilinpäätösten harmonisointi on todellisuudessa saavutettu EU:ssa vain listattujen yhtiöiden keskuudessa, sillä listaamattomat yhteisöt (joista valtaosa on pk-yrityksiä) laativat tilinpäätöksensä kansallisten sääntöjen mukaisesti. (Bertoni & De Rosa, 2010)

IASB on ilmoittanut tavoitteekseen kehittää IFRS- standardia kaikille kirjanpitovelvollisille, voittoa tavoitteleville yrityksille niiden kokoon tai kotipaikkaan katsomatta. Alkuperäisestä tavoitteesta huolimatta, IFRS:n kehitykseen on vaikuttanut voimakkaasti pääomamarkkinat. Normiston tarkoituksena on vähentää asymmetrista informaatiota, jolle pääomamarkkinoilla toimivat sijoittavat altistuvat ja näin lisätä pääomamarkkinoiden tehokkuutta. (Schiebel, 2007)

IFRS -standardien tavoitteena on tuottaa yleiskäyttöön tarkoitettu tilinpäätös voittoa tavoitteleville yhteisöille. Yleiskäyttöön osoitettu tilinpäätös on tarkoitettu tiedonantovälineeksi nimenomaan sille laajalle yleisölle, jotka eivät ole siinä asemassa, että voisivat vaatia heille erikseen räätälöityjä raportteja vastaamaan informaatiotarpeitaan. Koska ulkopuolisilla on erilaisia intressejä yhtiötä kohtaan, tulee tilinpäätösten olla yleiskäyttöisiä. IFRS:n tarkoituksena ei ole kuitenkaan vastata veroviranomaisten tietotarpeisiin, vaikka he ovatkin periaatteessa yrityksen tilinpäätöksen ulkoisia käyttäjiä, sillä veroviranomaisilla on yleensä valta vaatia yhtiöltä tarvittavat tiedot lakisääteisten velvoitteidensa täyttämiseen. Yleiskäyttöisen tilinpäätöksen tehtävä on myös toimia todisteena sijoittajille (päämiehille), miten hyvin yhtiön johtajat (agentit) ovat hyödyntäneet heidän varojaan yrityksen johtamisessa (päämies-agentti- teoria). Yleiskäyttöön tarkoitetulla tilinpäätöksillä tarkoitetaan varsinaisen tilinpäätöksen lisäksi myös muita virallisia tiedotteita, kuten vuosikertomuksia ja esitteitä. (IFRS for SMEs P7-8; Schiebel, 2008)

Toisaalta pk-yritykset laativat usein tilinpäätöksensä ainoastaan omistaja-johtajan ja veroviranomaisten käyttöön tai muiden hallinnollisten tavoitteiden täyttämiseen, joilla ei ole mitään tekemistä arvopaperimarkkinoiden kanssa. Ainoastaan tähän käyttöön laadittuja tilinpäätöksiä ei välttämättä voida pitää yleiskäyttöisinä. Samaan aikaan kysymys siitä, ylittävätkö raportoivan yhteisön IFRS:n käytöstä aiheutuvat käyttö- ja tilintarkastuskustannukset hyödyt, jotka ulkoiset käyttäjät saavat tarjotusta informaatiosta, tulee ottaa huomioon. Tutkijat eivät kuitenkaan tue IASB:n jaloa, mutta hyvin kallista ratkaisua, jossa pk-yrityksen tulisi laatia erikseen tilinpäätökset omistaja-johtajan, veroviranomaisen ja kansainvälisen

standardin vaatimusten mukaisesti. Tässä keskustelussa näyttäisi unohtuneen se taloudellinen taakka, joka raporttien laatimisesta pk-yrityksille aiheutuisi. (IFRS for SMEs P11; Neag et al., 2009)

2.4 Pk-yrityksen määritelmä

Pk-yritykset käsittävät varsin laajan yritysryhmän, ja työntekijöitä niissä voi olla muutamasta muutamaan sataan. EU:n direktiivit muodostavat pohjan pk-yritysten määrittelylle EU-jäsenmaissa. EU-komissio ja IASB ovat molemmat tahoillaan kehittäneet omat määritelmänsä pk-yrityksille, joiden avulla ne ovat pyrkineet yhtenäistämään käsitteen määrittelyä.

2.4.1 EU-komission määritelmä

EU-komission määritelmä pk-yritykselle tuli voimaan ensi kertaa vuonna 1996. Taloudellisen kehityksen seurauksena uusi määritelmä otettiin kuitenkin käyttöön vuonna 2005 perustuen komission antamaan suositukseen 2003/361/EY. Määritelmän käyttö on vapaaehtoista jäsenmaille, mutta kuitenkin erittäin toivottavaa. Määritelmän mukaan pk-yritykset jaotellaan keskisuuriin, pieniin ja mikroyrityksiin niiden työntekijämäärän, liikevaihdon ja taseen loppusumman perusteella. (European Commission, 2005) Uuden, 2015 voimaan astuneen tilinpäätösdirektiivin myötä myös yritysten kokomääritysten raja-arvot on uudistettu. Pienyrityksen määrittävät raja-arvot muuttuvat pakottaviksi jäsenmaissa, mutta yksittäinen jäsenvaltio voi kuitenkin direktiivin sallimissa vähimmäis- ja enimmäismäärien rajoissa päättää, mitä raja-arvoja pienyritysten määrittelyssä käytetään. Suomessa on päätetty ottaa käyttöön maksimidirektiivin mukaiset raja-arvot. Seuraavassa taulukossa on esitetty pk-yritysten uudet kokomääritelmät.

Taulukko 1. Pk-yritysten määritelmät uuden tilinpäätösdirektiivin mukaan. (Euroopan unionin neuvosto, 2013; Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) N:o 34/2013)

Yrityskategoria	**Vuotuinen taseen loppusumma**	**Vuotuinen liikevaihto**	**Vuotuinen työntekijämäärä**
Mikroyritys	0,35 M€	0,7 M€	10
Pienyritys	6 M€	12 M€	50
Keskisuuri yritys	20 M€	40 M€	250

Uuden tilinpäätösdirektiivin mukaan enintään yksi taulukon kolmesta raja-arvosta (vuotuinen taseen loppusumma, vuotuinen liikevaihto ja vuotuinen työntekijämäärä) saa ylittyä tilinpäätöspäivänä, jotta yritys kuuluu tiettyyn yrityskategoriaan.

2.4.2 Pk-IFRS- standardin määritelmä

Pk-yrityksen määrittely aiheutti ongelmia läpi standardin kehittelyvaiheen, sillä jokainen maa on saanut määritellä pk-yrityksen omalla tavallaan, eikä yhtenäistä käsitystä asiasta ollut. Yhtenäinen määritelmä on kuitenkin standardin kannalta olennainen, jotta standardia soveltavat vain siihen tarkoitetut yhteisöt. Määrittely johonkin kvantitatiiviseen ominaisuuteen katsoen aiheuttaa ongelmia, sillä pk-yrityksen koko vaihtelee maan kehitysasteen mukaan. Vaikka yleisesti yrityksen koko määritellään nojaten johonkin kvantitatiiviseen kriteeriin, kuten liikevaihtoon, työntekijämäärään tai taseen loppusummaa, IASB ei kokenut tätä lähestymistapaa tarkoituksenmukaisena, vaan päätyi määrittelemään pk-yrityksen kvalitatiivisesti antaen kunkin valtion arvioida standardin soveltamisalan itse kansallisen pk-yrityksen määritelmän mukaan. IASB:n määritelmän mukaan pk-yrityksiä ovat sellaiset yhteisöt,

a) joilla ei ole julkista tilivelvoitetta
b) jotka julkaisevat yleiskäyttöön tarkoitetun tilinpäätöksen ulkopuolisille käyttäjille.

Yhteisöllä on julkinen tilivelvoite silloin, jos sen osakkeet ovat, tai myöhemmin tulevat olemaan julkisen kaupankäynnin kohteena, tai se pitää hallussaan suurta määrää ulkopuolisten omistamia arvopapereita kaupankäyntitarkoituksessa (omaisuudenhoitotoiminnan sisältyminen yhteisön pääasialliseen toimintaan). Tällaisia yhteisöjä ovat esimerkiksi kaiken kokoiset pankit, luottoluokituslaitokset, arvopaperimeklarit, vakuutusyhtiöt, eläkerahastot sijoitusrahastot ja investointipankit. (IFRS for SMEs: BC56; Smrekar, 2010; Niemistö, 2011; Vasek, 2011)

Koska pk-yrityksen määrittely pohjautuu enemmän yhteisön luonteeseen kuin kokoon, on standardin soveltamisalaan kuuluvien yritysten joukko varsin laaja – arviolta noin 95 prosenttia kaikista yrityksistä täyttävät standardin mukaiset pk-yrityksen kriteerit. IASB:n pk-yrityksen määritelmä ei kuitenkaan ole linjassa yksittäisten EU-valtioiden liiketoiminta-ajattelun kanssa, sillä vaikka yritys ei olisikaan julkisesti tilivelvollinen, on se aina kuitenkin tilivelvollinen omistajilleen sekä veroviranomaisille. (Strouhal et al., 2010)

2.5 Pk-yrityksen erityispiirteet

Pienten ja suurten yhteisöjen ongelmat poikkeavat usein huomattavasti toisistaan. Pienillä ja keskisuurilla yrityksillä on paljon erityistä huomiota vaativia ominaisuuksia, joita ei suuryrityksissä esiinny. Näitä ovat esimerkiksi veronäkökulman painavuus sekä yrityksen että omistajien näkökulmasta, ja osakemarkkinanäkökulman puuttuminen. Pk-yritykset ovat myös lainsäädännössä huojennusten ja erityissääntelyn kohteena, joka näkyy muun muassa kirjanpidossa, verotuksessa ja tilintarkastuksessa. On myös syytä ottaa huomioon, ettei tilinpäätös ole pienissä omistajajohtoisissa yrityksissä niin

merkittävä, mitä se on suurissa yrityksissä. Suurten, julkisten yhtiöiden tilinpäätös on kansainvälisesti vertailukelpoinen, hiotun informaation jakamisväline, kuin taas pk-yrityksissä tilinpäätöksellä ei usein ole montaakaan lukijaa, lähinnä omistaja, veroviranomainen, velkoja, ja joskus kilpailija. Toisaalta, pk-yritys ei usein toivokaan, että monet lukisivat sen tilinpäätöstä, sillä liikesalaisuudet paljastuvat huomattavasti helpommin pienen kirjanpitovelvollisen tilinpäätöksestä, kun taas suuren yrityksen tilinpäätöksissä liikesalaisuudet hukkuvat helpommin isoihin numeroihin ja lukuisiin tapahtumiin. (Leppiniemi & Leppiniemi, 2001)

Pk-yrityksen vahvuudet ja rajoitukset on myös syytä ottaa huomioon. Pk-yrityksien omistajuus ja johto nivoutuvat usein yhteen henkilöön, joten pk-yritysten fokuksena ei ole lyhyen aikavälin voittojen saavuttaminen, vaan yrityksen pitkäjänteinen ja kestävä kehittäminen. Usein myös pieni yritys on henkilöitynyt vahvasti omistaja-johtajan ympärille, jolla on selvä visio liiketoiminnan jatkuvuudesta. Pienet yritykset noudattavat erilaisia strategioita, mutta niiden päämääränä on usein pikemminkin selviytyminen ja jatkuvuus, kuin kasvu ja voiton maksimointi. Pk-yritykset ovat myös pienen kokonsa ansiosta rakenteeltaan joustavampia kuin suuryritykset, ja pystyvät sen myötä nopeasti reagoimaan markkinoiden muutoksiin ja uusiin tilanteisiin sekä kuluttajien mieltymysten muutoksiin. Tämä kaikki johtaa pk-yritysten suurempaan liikkuvuuteen markkinoilla sekä suurempaan joustavuuteen asioidessa liikekumppanien kanssa. (Sacer et al., 2009; Leppiniemi & Leppiniemi, 2001)

Pk-yritysten rajoitukset liittyvät pääasiassa taloudellisten resurssien hankintaan, siis yrityksen hankkeiden rahoitukseen. Pienillä yrityksillä on myös rajallinen määrä henkilöstöä, joiden pitää pystyä hallitsemaan suuri määrä tietoa niin markkinoinnista, taloudesta, johtamisesta, rahoituksesta kuin muiltakin yrityksen johtamisen osa-alueilta. Kansainvälistyminen aiheuttaa myös lisävaatimuksia henkilöstölle, ja usein kansainvälistymistä hidastaa se, ettei yrityksellä ole tarpeeksi osaavaa henkilöstöä, joka pystyisi toimimaan erilaisten kansainvälisten asioiden parissa. Huolimatta edellä mainituista rajoituksista, pk-yritykset ovat viime vuosina selvästi lisänneet kansainvälistä toimintaansa, joka muun muassa

lisää tarvetta pk-yritysten tilinpäätösraportoinnin harmonisoinnille. (Smrekar, 2010, Neag et al., 2009)

2.6 Pk-IFRS- standardin kehitysvaiheet

Pienten ja keskisuurten yritysten tilinpäätösraportointi on viime vuosina herättänyt paljon keskustelua ja se on ollut myös monien laskentatoimen tutkimusten aiheena. Suurten yritysten omien tilinpäätösstandardien julkaisun myötä on esiintynyt keskustelua siitä, voidaanko samoja sääntöjä johtaa pienemmässä mittakaavassa myös pk-yrityksille, vai onko tarpeellista kehittää kokonaan uudet säännöt nimenomaan pk-yrityksiä varten.

Vuosituhannen vaihteessa IASB alkoi herätä pk-yrityksen taloudellisen raportoinnin tilasta pk-yritysten kansainvälistyessä. Huomattiin, että syntyi tarve myös pienempien yritysten tilinpäätösraportoinnin harmonisoinnille. IFRS-standardi ei kuitenkaan sellaisenaan kelvannut pk-yritysten käyttöön, sillä se on suunniteltu kansainvälisten, listattujen yhtiöiden pääomasijoittajien tarpeita ajatellen sisältäen lukuisia monimutkaisia laskentamenetelmiä sekä paljon tiedonantovelvollisuuksia. Täyden IFRS- standardin säännöt voivat olla liian monimutkaiset yksityisille yhteisöille, joiden tilinpäätösten ulkoisten käyttäjien informaatiotarpeet ovat vähäisemmät. Toisaalta huomattiin, etteivät pk-yritykset ole vaan pienempiä versioita suuryrityksistä. Erityisesti pienten yritysten tilinpäätösten käyttäjät ja heidän tapansa käyttää tilinpäätöstä, laskentaosaaminen sekä taloudellisen raportoinnin resurssit eroavat suuresti suurista yrityksistä. Pk-yritysten tilinpäätösten käyttäjillä ei ole samanlaisia tarpeita kuin listattujen yhtiöiden tilinpäätösten käyttäjillä. He ovat usein kiinnostuneita lyhyen aikavälin kassavirrasta, yrityksen likviditeetistä ja omavaraisuudesta. IASB katsoi listattujen yhtiöiden ja pk-yritysten erojen olevan niin merkittäviä, että alkoi suunnitella kokonaan pk-yrityksille tarkoitettua laskentanormistoa. Päämääränä oli luoda sellaiset säännökset ja vaatimukset, jotka tavoittaisivat pk-yritysten eri käyttäjien tarpeet sekä saavuttaa tasapaino säännösten käyttöönotosta aiheutuvien kustannusten ja hyötyjen välillä.

Heinäkuussa 2009, noin viiden vuoden kehittelyn ja lukuisten konsultaatioiden jälkeen IFRS for SMEs, eli niin sanottu pk-IFRS -standardi julkaistiin tavoitteenaan vastata pk-yritysten ja niiden tilinpäätösten käyttäjien erityistarpeisiin. Julkaisua voidaan pitää vuoden 2009 merkittävimpänä tapahtumana IFRS- maailmassa. Standardi on myös tärkeä virstanpylväs kansainvälisen tilinpäätösraportoinnin harmonisointiprosessissa, joka on aikaisemmin keskittynyt vain listattujen yhtiöiden tilinpäätösraportointiin. (Vasek, 2011; Quagli & Paoloni, 2012; Bertoni & De Rosa, 2010)

Standardi syntyi vuosien kehittelyn ja lukuisten konsultaatioiden jälkeen, ja IASB:n odotukset sen suhteen ovat suuret. Pk-IFRS -standardin syntyminen voidaan jakaa karkeasti seuraaviin vaiheisiin:
(IFRS Foundation & IASB 2016c; Christie et al., 2010; Neag et al., 2009)

- vuosituhannen alussa IASB on tiedostanut tarpeen pk-yrityksille suunnatulle laskentastandardille.
- Standardin suunnittelu aloitetaan perustamalla työryhmä, jonka tehtävänä on esittää hallitukselle standardin mahdollisia ongelmia, vaihtoehtoja ja ratkaisuja. Ensimmäinen keskustelupaperi aiheesta julkaistaan vuonna 2004, otsikolla ”Preliminary Views on Accounting Standards for Small and Medium-Sized Entities”. Asiasta kiinnostuneita pyydetään kommentoimaan keskustelupaperissa esitettyihin kysymyksiin
- Vuonna 2005 IASB:n säätiön tavoitteisiin lisätään pyrkimys huomioida pk-yritysten erityistarpeet standardien kehittämistyössä
- IASB:n henkilökunnalle järjestetään huhtikuussa 2005 kysely, jossa kartoitetaan mielipiteitä mahdollisista helpotuksista arvostus- ja mittausperiaatteisiin sekä aiheita, jotka tulisi sisällyttää pk-yritysten dokumentteihin. Kyselyn tarkoituksena on nostaa esiin aiheita, jotka otettaisiin myöhemmin esille julkisissa keskusteluissa.
- 2005 lokakuussa järjestetään julkisia tapaamisia, joissa keskustellaan arvostus- ja mittausperiaatteisiin kohdistuvista helpotuksista

- Vuonna 2007, lukuisten keskustelujen jälkeen standardiluonnos julkaistaan kommentoitavaksi
- Lopullinen standardi julkaistaan heinäkuussa 2009

IASB:tä on kritisoitu siitä, ettei se standardin kehittelyvaiheessa julkaistuissa keskustelupapereissa huomioinut pk-yritysten tilinpäätösten käyttäjiä eikä esittänyt kysymyksiä, joissa olisi kartoittanut näiden erityistarpeita. Kummallisena on pidetty myös sitä, että IASB julkisti standardin tavoitteet ennen selvitystä siitä, minkälaisille yrityksille standardi on tarkoitus osoittaa. Ottaen huomioon pk-sektorin tapojen ja toimintojen valtavan vaihtelevuuden Euroopassa ja maailmanlaajuisesti, IASB:n olisi myös pitänyt tuoda esille joitakin laskenta- ja kirjanpitomenetelmiä, joita ei pk-yrityksille suunnatuissa standardeissa olla lähestytty. IASB ei suunnitteluprosessissaan ottanut lainkaan huomioon jo olemassa olevia, lukuisia kirjanpitokäytäntöjä, jotka palvelevat juuri pienten yritysten tarpeita. (Neag at al., 2009)

Ensimmäiseen keskustelupaperiin saatiin 120 vastausta, joiden perusteella pk-IFRS -standardille oli selvä kysyntä. Moni vastaajista kuitenkin vaati yksinkertaistuksia arvostus- ja mittausperiaatteisiin. Jotta yksinkertaistuksia saatettiin harkita, IASB tarvitsi vielä lisää tietoa. 2005 hallitus järjesti useita julkisia keskustelutilaisuuksia, joissa käsiteltiin mahdollisia muutoksia IFRS:n arvostus- ja mittausperiaatteisiin, sekä aiheita, jotka voisi kokonaan jättää pois sen vuoksi, ettei niitä pk -kontekstissa esiinny juuri lainkaan. (Neag et al., 2009; IFRS Foundation & IASB 2016c)

2.7 IFRS:n ja pk-IFRS:n keskeiset erot

Pk-IFRS- standardi pohjautuu laajoihin IFRS-standardeihin ja molempien standardien taustalla ovat samat käsitteellisessä viitekehyksessä mainitut hyödyllisen taloudellisen informaation laadulliset ominaisuudet (Suomela & Jaatinen 2016), kuten ymmärrettävyys, merkityksellisyys, olennaisuus, luotettavuus, sisältöpainotteisuus, varovaisuuden periaatteen noudattaminen,

täydellisyys, vertailukelpoisuus sekä oikea-aikaisuus (Haaramo, 2010). IASB päätti tehdä pk-IFRS:stä kuitenkin täysin itsenäisen kokonaisuuden niin, ettei se sisällä lainkaan ristiviittauksia IFRS:ään. Tämä tekee standardista ymmärrettävämmän ja helppokäyttöisemmän. Lisäksi IFRS-standardit sekä niiden tulkinnat korvautuvat ja muuttuvat melko usein, ja mikäli pk-IFRS:ssä olisi viittauksia IFRS-standardeihin, olisi se aiheuttanut muutoksia myös pk-IFRS:n sisältöön useammin kuin IASB:n suunnitteleman kolmen vuoden välein. (IFRS for SMEs: BC82-83)

IFRS:n sisältö on käyttökelpoisuuden parantamiseksi kirjoitettu johdonmukaiseen järjestykseen. Se on jaettu 35:een selkeään eri aihealueeseen, kun taas IFRS-standardit numeroidaan sitä mukaan kun ne julkaistaan. Pk-IFRS alkaa käsitteiden ja perusperiaatteiden esittelyllä, jonka jälkeen siirrytään tilinpäätöksen esittämistä koskeviin säännöksiin ja sen jälkeen yksityiskohtaisiin kirjaamis- ja arvostussääntöihin. Standardi sisältää myös yhteenvetotaulukon, jossa kaikkien 35 teeman osalta annetaan viittaukset IFRS:n sisältämiin vastaaviin standardeihin. (Räty, 2009; Kemp, 2009)

Pk-IFRS:ssä liitettäväksi vaadittavia tietoja on huomattavasti vähemmän johtuen erityisesti siitä, että pk-yritysten informaation käyttäjien joukko on rajatumpi ja myös tiedon saamisen intressi on alhaisempi. (Haaramo, 2010) Lisäksi pk-IFRS-standardin arvostamis- ja kirjaamisperiaatteet ovat IFRS-standardeja yksinkertaisemmat, ja käypien arvojen käyttöä edellytetään vain tietyissä erissä, kuten rahoitusleasingsopimuksella vuokrattujen hyödykkeiden sekä yrityskaupoissa hankittujen varojen ja velkojen arvostamisessa. (Suomela & Jaatinen, 2016). Osa IFRS:ään sisältyvistä osa-alueista jätettiin myös kokonaan pois pk-IFRS:stä, sillä niiden ei katsottu olevan relevantteja pk-yrityksille. Näitä ovat osakekohtainen tulos, osavuosikatsaukset, segmenttiraportointi sekä myytävissä olevia omaisuuseriä koskevat erityislaskentasäännökset (IFRS for SMEs: BC8). Taulukkoon 2 on listattu tärkeimmät erot pk-IFRS:n ja IFRS:n välillä.

Taulukko 2. Pk-IFRS:n keskeiset eroavaisuudet IFRS:ään nähden. (Suomela & Jaatinen, 2016; Packter, 2009; Quagli & Paoloni, 2012; Haaramo, 2010; Räty, 2009; Neag et al., 2009, Tiihonen & Suomela, 2007; Vasek, 2011)

Aihe	**Pääeroavaisuudet**
Tilinpäätöksen esittäminen	Pk-IFRS:ssä tilinpäätös käsittää IFRS:n tavoin taseen, tuloslaskelman, oman pääoman muutoslaskelman, rahavirtalaskelman sekä liitetiedot (joita on kuitenkin huomattavasti vähemmän). Pk-IFRS sallii myös yhdistetyn tuloslaskelman ja kertyneiden voittovarojen laskelman esittämisen erillisten tuloslaskelman ja oman pääoman muutoslaskelmien sijaan, mikäli ainoat omassa pääomassa tapahtuneet muutokset tilikauden aikana johtuvat voitosta tai tappiosta, osinkojen maksusta, aiemman tilikauden virheiden korjauksista ja tilinpäätöksen laatimisperiaatteiden muutoksista (IFRS for SMEs: BC155).
Tase	Pk-IFRS:ssä taseesta annettavat minimitietovaatimukset eroavat IFRS:stä siten, että omaisuuserät esitetään päinvastaisessa likvidisyysjärjestyksessä (ensin lyhytvaikutteisimmat varat ja velat). Varsinaista kaavavaatimusta ei ole annettu.
Liikearvo ja muut aineettomat hyödykkeet	Liikearvo ja muut aineettomat hyödykkeet tulee kirjata taloudellisena vaikutusaikanaan poistona kuluiksi, pääsääntöisesti kymmenen vuoden aikana. Standardi ei vaadi vuosittain tehtävää arvonalentumistestiä. (IFRS: liikearvosta ei tehdä poistoja)
Tutkimus- ja kehittämismenot	Tulee kirjata kuluiksi pk-IFRS:ssä. (IFRS:ssä aktivoidaan taseeseen tiettyjen kriteerien täyttyessä.)
Rahoitusinstrumentit	Rahoitusinstrumentteja koskevat säännökset ovat pk-IFRS:n kohdalla huomattavasti yksinkertaisemmat

	kuin vastaavat IFRS:n säännökset. Ne sisältävät vain kaksi vaihtoehtoista rahoitusinstrumenttiluokkaa IFRS:n neljän sijaan. Arvostetaan joko hankintamenoon tai käypään arvoon, jolloin arvonmuutokset kirjataan pääasiassa tulosvaikutteisesti. Standardissa sallitaan myös poikkeuksellisesti IFRS:n säännösten noudattaminen, mikäli yhteisöllä on monimutkaisia rahoitusinstrumentteja.
Sijoituskiinteistöt	Arvostetaan käypään arvoon pk-IFRS:ssä, mikäli voidaan määrittää ilman liiallista taakkaa tai kohtuuttomia kustannuksia. IFRS:n IAS 40 mahdollistaa sijoitusomaisuuden arvostamisen joko käypään arvoon tai vaihtoehtoisesti hankintamenoon.
Tuloverot ja laskennalliset verot	Sekä IFRS:ssä että pk-IFRS:ssä laskennalliset verot perustuvat IAS 12- standardin säännöksiin. Verotettavaan tuloon perustuvan veron lisäksi tilinpäätökseen on kirjattava laskennallinen verovelka tai laskennallinen verosaaminen, jotta veron määrä ei olisi vaillinainen. Laskennalliset verosaamiset voidaan kirjata vain siltä osin, kun on todennäköistä, että tulevaisuudessa syntyy verotettavaa tuloa, jota vastaan väliaikainen ero voidaan hyödyntää.
Liiketoimintojen yhdistäminen	Pk-IFRS:ssä transaktiokustannukset sisältyvät kauppahintaan, sekä myös ehdollinen lisäkauppahinta, jos on todennäköistä, että se maksetaan ja sen käypä arvo voidaan määrittää luotettavasti. IFRS:ssä transaktiokustannukset eivät ole osa hankintamenoa, vaan ne kirjataan kuluksi syntyhetkellä. Ehdollinen lisäkauppahinta on arvostettava käypään arvoon, vaikka sen toteutuminen ei hankinta-ajankohtana oletettaisi olevan todennäköistä.

Vuonna 2015 pk-IFRS:ään tehtiin ensimmäinen perusteellinen päivitys sitten sen julkaisun. Tätä edelsi laaja konsultaatiokierros, jonka jälkeen IASB julkaisi toukokuussa 2015 muutosehdotukset (2015 Amendments to the IFRS for SMEs). Muutokset astuvat voimaan 1.1.2017 tai sen jälkeen alkavilla tilikausilla. (Suomela & Jaatinen, 2016)

Standardiin tehtiin kolme merkittävää muutosta, joista ensimmäinen koskee käyttöomaisuuden arvostusta. Uudistuksen myötä käyttöomaisuuteen voidaan soveltaa uudelleenarvostusmallia. Toinen muutos koskee laskennallisten verojen kirjaamis- ja arvostusperiaatteita, joita on yhtenäistetty IAS 12 Tuloverot-standardin vastaavien säännösten kanssa. Kolmanneksi mineraalivarantojen kirjaus- ja arvostusperiaatteita on yhtenäistetty IFRS 6- standardin säännösten kanssa. (2015 Amendments to the IFRS for SMEs: BC236)

Lisäksi pk-IFRS:ään hyväksyttiin helpotuksia tiettyihin vaatimuksiin, jos niiden soveltaminen aiheuttaisi kohtuuttomia kustannuksia tai ei olisi mahdollista ilman kohtuullisina pidettäviä ponnistuksia. Tällaisia ovat esimerkiksi oman pääoman ehtoisten instrumenttien arvostaminen käypään arvoon, aineettomien hyödykkeiden kirjaaminen erikseen yritysjärjestelyn yhteydessä, muuna kuin käteisvaroina maksettavan osinkovelan arvostaminen käypään arvoon sekä laskennallisten verojen netottamissäännön noudattaminen. (2015 Amendments to the IFRS for SMEs: BC239) IASB perustelee helpotuksia sillä, että edellä luetellut vaatimukset sisältävät merkittävää harkintaa sekä monimutkaisia laskutoimituksia ollen pk-yrityksille usein turhan vaikeita. Näissä tilanteissa hyöty, joka pk-yritysten tilinpäätösten käyttäjille koituisi informaatiosta, ei ole niin suuri, että pk-yritysten kannattaisi käyttää kohtuuttomia ponnisteluita sen tuottamiseksi. (2015 Amendments to the IFRS for SMEs: BC240)

3 AIKAISEMPI TUTKIMUS LIITTYEN PK-IFRS:N ERI SIDOSRYHMIEN NÄKEMYKSIIN, STANDARDIN MAHDOLLISUUKSIIN JA HAASTEISIIN SEKÄ KÄYTTÖÖNOTTOON

Tässä luvussa käydään läpi pk-IFRS- standardista aiemmin kirjoitettuja keskeisiä tutkimuksia. Artikkelit on jaettu aihepiireittäin niin, että ensimmäisessä alakappaleessa käsitellään eri sidosryhmien näkemyksiä pk-IFRS- standardista. Tämän jälkeen käydään läpi tutkimuksia koskien standardin mahdollisuuksia ja haasteita, ja viimeisenä standardin käyttöönottoon vaikuttavia tekijöitä. Lopuksi taulukkoon 2 on koottu tiivistetysti esitettyjen artikkeleiden teemat, tutkimusmenetelmät sekä tulokset.

3.1 Eri sidosryhmien näkemykset pk-IFRS- standardista

Tutkimuskysymyksen kannalta relevantteja tutkimuksia, joissa tutkittaisiin tilinpäätösten käyttäjien ja laatijoiden näkemyksiä pk-IFRS- standardista on tehty melko vähän. (Quagli & Paoloni, 2012) Toisaalta Sianin ja Robertsin (2009) mukaan aikaisempien tutkimusten perusteella ei ole täysin selvää, keitä pk-yritysten tilinpäätösinformaation pääkäyttäjät ovat. Yleisesti pääkäyttäjinä pidetään pankkeja ja muita lainanantajia sekä veroviranomaisia ja kauppakumppaneita. Myös Atikin (2010) ja Bertoni ja De Rosan (2012) tutkimusten mukaan pk-yritysten tilinpäätösinformaation pääkäyttäjiä ovat pankit ja muut rahoituslaitokset sekä näiden jälkeen veroviranomainen. Monilla varsinkin suuremmilla pk-yrityksellä on myös ulkoisia osakkeenomistajia, joille tilinpäätös on tärkeä tiedonlähde (Smrekar, 2010, Eierle & Haller, 2009).

Toisaalta Paoloni, (2006) ja Schiebel, (2007) osoittivat molemmat tutkimuksissaan, että varsinaisten tilinpäätöstietojen käyttäjien osallistuminen standardin kehittelyprosessiin oli vähäistä. Vaikka standardin selkeä tarkoitus on tyydyttää tilinpäätöstietojen käyttäjien informaatiotarpeet, suurin osa konsultaatioprosessin aikana vastaanotetuista kommenttikirjeistä tulivat kuitenkin erilaisilta standardien asettamisvirastoilta, tilintarkastusyhteisöiltä ja julkisilta

laitoksilta. Myös IASB:n järjestämissä standardiin liittyvissä julkisissa keskusteluissa ja esittelyissä tilinpäätöstietojen käyttäjien osallistuminen oli vähäistä. (Quagli & Paoloni, 2012). Monet tutkijat kritisoivatkin sitä, ettei IASB:llä ole tarpeeksi tietoa siitä, mitkä pk-yritysten tilinpäätösten käyttäjien todelliset tarpeet ovat. Schiebelin (2007) mukaan IASB ei tehnyt standardia valmistellessaan vakavasti otettavaa maailmanlaajuista empiiristä analyysiä pk-yritysten tilinpäätöstietojen käyttäjien tarpeista, vaikka standardi kehitettiin nimenomaan heitä ajatellen. Sitä vastoin Tilintarkastajien ja laskenta-ammattilaisten mielipiteet painottuvat IASB:n tekemissä johtopäätöksissä. Myös Di Pietra et al. (2008) kritisoivat pk-IFRS:n luonnosversiosta tekemässään analyysissään tilinpäätösten käyttäjien tarpeiden riittämätöntä tutkimusta, eikä pk-IFRS -standardi näin ollen tavoita pk-yritysten kaikkia näkökulmia. Lisäksi tutkijoiden mukaan puuttuvat lähtökohdat ja perustelut yksinkertaistuksille, jotka IASB on päättänyt ottaa pk-IFRS -standardiin sekä viittaukset vero- ja oikeudellisiin ongelmiin.

Quagli & Paoloni (2012) analysoivat tutkimuksessaan konsultaatioon lähetettyjä vastauksia. Tutkimuksen perusteella huomattiin, että standardi jakaa vahvasti mielipiteitä etenkin tilinpäätösten laatijoiden ja käyttäjien välillä, sekä myös maakohtaisesti. Tilinpäätösten laatijat osoittavat voimakasta vastustusta standardia kohtaan, kun taas käyttäjät suhtautuvat standardiin tutkimuksen mukaan myönteisemmin. Maakohtaisia eroja selittävät merkittävästi kirjanpidon ja verotuksen yhteys. Maat, joissa kirjanpito ja verotus ovat tiiviisti sidoksissa toisiinsa, ovat standardia vastaan. Standardia vastustivat muun muassa Saksa, Ranska, Belgia ja Suomi. Puolustavia maita puolestaan olivat Viro, Iso-Britannia, Tsekki, Tanska, Hollanti, Puola ja Kypros (Euroopan komissio, 2010).

Quaglin ja Paolonin (2012) tutkimuksen mukaan standardin kannattajien mielestä standardi sopii parhaiten suurille ja keskisuurille yrityksille, IFRS:n mukaan raportoivien yritysten tytäryhtiöille sekä yrityksille, joilla on kansainvälistä toimintaa, tai jotka etsivät ulkomaisia rahoittajia. Standardin vastustajat taas korostivat standardin monimutkaisuutta pk-yrityksiä ajatellen, etenkin pienimpien yritysten osalta. Lisäksi se ei heidän mukaansa vähentäisi hallinnollista taakkaa,

vaan pikemminkin lisäisi sitä. Myös tilinpäätöksen valmistelemisen ja tilintarkastuksen kustannukset tulisivat kasvamaan standardin myötä. Sitä paitsi laajemmat liitetietovaatimukset nähtiin vastustajien keskuudessa kilpailullisena haittana, sillä ne antaisivat etumatkaa yrityksille, jotka raportoivat löyhempien vaatimusten mukaisesti. Vastausten kokonaisuutta katsoen standardiin liitetyt ongelmat ylittävät selvästi standardin hyödyt. Standardia pidetään edelleen liian monimutkaisena pk-yrityksille lukuisista siihen tehdyistä yksinkertaistuksista huolimatta, ja standardin katsotaan olevan tarkoitettu enemmän sijoittajien tarpeita ajatellen, kuin pankkien ja muiden tyypillisten pk-yritysten sidosryhmien. Monet kyselyyn vastanneista nostavat esiin myös ongelmat vero- ja osinkosäännöissä. Lisäksi monet vastaajista kritisoivat IASB:n ylhäältä – alas – lähestymistapaa. IASB:n ideana oli luoda yksinkertaistettu versio IFRS-standardista sen sijaan, että se olisi kehittänyt kokonaan uuden säännöstön erityisesti listaamattomien yhtiöiden käyttöön.

3.2 Pk-IFRS:n mahdollisuudet ja haasteet

Bertoni & De Rosa (2010) ovat tutkineet ei-listattujen yritysten tilinpäätösraportoinnin kehitystä Euroopan unionissa. Heidän mukaansa pk-IFRS -standardi on tärkeä askel pk-yritysten tilinpäätöskäytäntöjen harmonisoinnille, kun aiemmin on keskitytty ainoastaan pörssiyhtiöihin. Tutkijat pitävät yhtenä pk-IFRS -standardin merkittävimmistä hyödyistä sitä, että se helpottaa laajan IFRS:n käyttöönottoa ja edelleen listautumista pörssiin. Kansainvälinen tilinpäätösstandardi auttaisi pk-yrityksiä myös ulkoisen rahoituksen saannissa ja tilinpäätösraportoinnin laadulla voidaan katsoa olevan vaikutusta pääoman hintaan. Standardi vähentäisi myös tilinpäätösraportoinnin eroja listattujen ja ei-listattujen yhtiöiden välillä ja tarjoaisi sekä tilinpäätösten laatijoille että käyttäjille oikeat ja riittävät tiedot yritysten taloudellisen tilanteen ja suorituskyvyn arvioimiseen.

Toisaalta Bertonin & De Rosan (2010) tutkimuksen mukaan standardi on kiistanalainen siinä mielessä, että sen viitekehys on sama kuin IFRS:n viitekehys,

joka keskittyy pääasiassa ulkopuolisten pääomasijoittajien tarpeisiin. Evans et al., (2005) ovat tutkineet pk-IFRS:n mahdollisuuksia ja haasteita IASB:n vuonna 2004 julkaiseman keskustelupaperin pohjalta ja kritisoivat Bertonin & De Rosan (2010) tavoin sitä, että pk-IFRS perustuu pörssiyhtiöiden tilinpäätösten käyttäjiä tarpeita varten suunniteltuun IFRS:ään, eikä sen tuottama tieto välttämättä ole relevanttia ajatellen pk-yritysten tilinpäätösten käyttäjiä. Evans et al.:in (2005) mukaan myös Pk-yritysten tilinpäätösten käyttäjät eroavat suurten, julkisesti noteerattujen yhtiöiden tilinpäätösten käyttäjistä. Ensinnäkin pk-yritysten tilinpäätösten käyttäjäjoukko on huomattavasti pienempi suuryrityksiin verrattuna. Suurempien yritysten tilinpäätökset sisältävät myös monimutkaisempia transaktioita, ja niitä käytetään laajempien päätösten tekemiseen verrattuna pienempien yritysten tilinpäätöksiin. Tämän vuoksi myös niiden tiedonantovaatimukset ovat suuremmat. Lisäksi standardin soveltaminen on tutkimuksen mukaan yrityksille työlästä ja voi aiheuttaa kohtuuttomia kustannuksia.

Bertonin & De Rosan (2010) mukaan IFRS:n laajentamisella pk-yritysten erillistilinpäätöksiin on myös oikeudellista merkitystä. Etenkin Manner-Euroopassa tilinpäätösten tehtävänä ei ole pelkästään informaation tarjoaminen sijoittajille, vaan ne ovat myös verotettavan ja voitonjakokelpoisen tuloksen perusteena. Tutkijoiden mukaan IFRS ei ota riittävästi huomioon pääoman säilyttämis- ja varovaisuusperiaatteita, ja tästä syystä IFRS:n laajentaminen erillistilinpäätöksiin saattaa heikentää velkojien asemaa. Laskentaperiaatteiden muuttaminen edellyttää myös muutoksia vero- ja yhtiölakeihin. Valtaosalle pk-yrityksistä IFRS:n käyttöönotto lisäisi kohtuuttomasti kustannuksia, sillä niiden tulisi määrittää erikseen verotettava tulo, kun aiemmin kaikki vaatimukset on voitu täyttää yhdellä tilinpäätöksellä. Myös käypiin arvoihin arvostaminen voi aiheuttaa ongelmia, sillä pk-yrityksissä arvostus voi kontrollin puutteen vuoksi perustua enemmän subjektiiviseen kuin objektiiviseen arviointiin. Listayhtiöissä käypiin arvoihin arvostaminen ei tuota samanlaista ongelmaa, sillä niitä kontrolloidaan enemmän.

Müllerova ym. (2010) ovat tutkineet pk-yritysten tilinpäätösraportoinnin harmonisointia Tshekissä. Tutkimuksen mukaan IFRS- perusteiseen tilinpäätökseen siirryttäessä kirjanpitäjien on omaksuttava täysin uudenlainen lähestymistapa kirjanpitoon ja kirjanpidon ajatteluun. Heidän täytyisi pystyä muodostamaan muun muassa asianmukaiset kassavirtalaskelmat sekä oman pääoman muutoslaskelmat, joita ei kansallisen lainsäädännön mukaan vaadita. Lisäksi lisätietoja ja selvityksiä tulisi oleellisesti enemmän liitetietoihin. Tämä vaatisi ainakin alussa huomattavia resursseja yrityksiltä. Tutkimuksen mukaan pk-IFRS -standardin käyttöönottoon liittyy myös monia muita vaikeuksia, kuten erot kansallisen lainsäädännön ja IFRS:n välillä sekä pk-yritysten rajoittunut asennoituminen tiedonhankintaan sekä henkilöstön koulutukseen. Myös verotuksen ja kirjanpidon sidonnaisuus nähdään ongelmana siirryttäessä IFRS:ään.

Müllerovan et al. (2010) tutkimuksesta käy ilmi että pk-yritykset, joiden ei ole pakko laatia tilinpäätöstään IFRS:n mukaisesti, eivät ole kiinnostuneita kansainvälisistä tilinpäätösstandardeista. Tämä saattaa johtua siitä, etteivät pk-yritykset ole niinkään kiinnostuneita kirjanpidon tuottamasta luotettavasta ja totuudenmukaisesta kuvasta, vaan enemmänkin heitä kiinnostaa kirjanpidon tuottama tieto verotettavasta tuloksesta. Tämä taas voidaan perustella sillä, että pk-yritykset käyttävät kirjanpidon tuottamaa tietoa johtamisessa harvoin. Lisäksi ne keskittyvät pääasiassa nykytilaan, eivätkä ole niin kiinnostuneita yrityksensä tulevaisuuden kehityksestä.

Litjens et. al (2012) tutkivat, vastaavako pk-IFRS- standardin kustannukset ja hyödyt tilinpäätösten laatijoiden näkemyksiä standardin kustannuksista ja hyödyistä Hollannissa. Tutkimus osoittaa, että tilinpäätösten laatijat tarkastelevat pk-IFRS:n kustannuksia ja hyötyjä enemmänkin erikseen kuin samanaikaisesti. Lisäksi tutkijat huomasivat selkeämmän yhteyden kustannusmittareiden ja laatijoiden mieltämien kustannusten välillä kuin hyötymittarien ja oletettujen hyötyjen välillä. Laatijat ovat toisin sanoen paremmin perillä standardin tuomista kustannuksista kuin hyödyistä. Tämä voidaan selittää kustannusten konkreettisuudella, kun taas tilinpäätösraportoinnin hyödyt ovat vaikeammin

mitattavissa. Laatijoiden näkemykset kustannuksista korreloivat positiivisesti yrityksen koon kanssa, kun taas koettujen hyötyjen osalta yhteyttä yrityksen koon kanssa ei löytynyt.

Myös mitä suuremmat erot kansallisen tilinpäätösnormiston ja pk-IFRS:n välillä, Litjens et al. (2012) mukaan sitä suuremmiksi arvioitiin myös standardin käyttökustannukset. Pk-yritykset, jotka ovat osa kansainvälistä konsernia arvioivat standardin käyttökustannusten olevan matalammat ja ottavat standardin todennäköisemmin käyttöön. Tutkimuksen mukaan pk-IFRS on siis kustannustehokkaampi kansainvälisesti suuntautuneilla yrityksillä.

Eierle & Haller (2009) ovat tutkineet pk-IFRS:n soveltuvuutta erikokoisille yrityksille Saksan pk-yrityksille suunnatussa kyselytutkimuksessaan. Tutkimuksen mukaan omistuksen ja johdon erillisyydestä johtuvia agenttiongelmia esiintyy myös pk-yrityksissä. Toisaalta yrityksen koko vaikuttaa tähän merkittävästi: mitä suurempi yritys, sitä useammin yrityksellä on myös ulkopuolisia omistajia, jotka eivät osallistu yrityksen johtamiseen ja näin ollen tilinpäätös on heille tärkeä informaation lähde. Yrityksen koko vaikuttaa myös sen rakenteeseen, kansainväliseen näkyvyyteen sekä tiettyjen laskentamenetelmien käyttämiseen. Suuremmilla yrityksillä on parempi tietämys IFRS:stä ja ne myös hyötyvät standardista pieniä enemmän, sillä niillä on kehittyneempi tilinpäätösraportointiympäristö sekä laajempi ja monimuotoisempi tilinpäätöksen käyttäjäryhmä. Toisaalta yhä pienemmillä yrityksillä on nykyään myös ulkomaan vientiä ja tuontia, jolloin ne voisivat hyötyä pk-IFRS -standardin käyttöönotosta. Kuitenkin myös kilpailulliset seikat tulee ottaa huomioon: mikäli pieni yritys antaa erittäin laajaa ja yksityiskohtaista tietoa tilinpäätöksessään, voivat ulkopuoliset tahot saada hyvin tarkan kuvan yrityksen johtamiskäytännöistä, kustannusrakenteesta sekä katetuotosta. Vastaavaa ongelmaa ei suurten yritysten kohdalla esiinny, sillä niiden liiketoimintaympäristö on monimutkaisempi ja laajempi.

Eirle & Hallerin (2009) mukaan yrityksen koolla ei ole kuitenkaan vaikutusta kirjanpitomenetelmien soveltamiseen eikä juurikaan yrityksen käsityksiin

kirjanpitomenetelmien kustannuksista ja hyödyistä. Suuri osa kyselyyn osallistuneista pk-yrityksistä ei tästä huolimatta näe hyötyvänsä tilinpäätösten kansainvälisestä vertailukelpoisuudesta. Tämä voidaan selittää siitä aiheutuvilla kustannuksilla sekä myös pk-yritysten haluttomuudella käyttää pk- IFRS:ää toistaiseksi. Se voidaan myös tulkita osoitukseksi siitä, etteivät pk-yritykset pidä ulkomaalaisia toimittajiaan ja asiakkaitaan tilinpäätöksiensä ensisijaisina käyttäjinä.

3.3 Pk-IFRS:n käyttöönotto

Jermakowicz & Gornik-Tomaszewski (2006) tutkivat IFRS:n käyttöönottoa tekemällä kyselyn EU:n listayhtiöille vuonna 2004. Tutkimuksen mukaan IFRS:n käyttöönotto on kallista, monimutkaista ja työlästä. Suurimpana haasteena pidetään standardien monimutkaisuutta. Yleisesti kaikki ovat yksimielisiä siitä, että yksi tärkeimmistä haasteista IFRS:n implementoinnissa on standardin monimutkainen luonne. Etenkin pienemmille pörssiyrityksille sekä pk-yrityksille tilinpäätöksen laatiminen IFRS:n mukaan aiheuttaa suhteettoman paljon kustannuksia. Etenkin rahoitusinstrumentteihin liittyvät standardit koetaan vaikeina. Yritykset tarvitsevat paljon koulutusta IFRS:n käyttöönottovaiheessa sekä myöhemmin, sillä standardit muuttuvat kokoa ajan. Tämä tuo yrityksille huomattavia lisäkustannuksia, eivätkä valtaosa yrityksistä ottaisi IFRS:ää käyttöön, ellei se olisi pakollinen. Suuri osa vastaajista kuitenkin uskovat, että IFRS:n myötä lisääntyvät tiedonantovelvollisuudet parantavat taloudellista läpinäkyvyyttä sekä listattujen yhtiöiden välistä vertailtavuutta. Toisaalta vastaajat kyseenalaistavat yleisesti esitetyn väitteen, jonka mukaan kansainvälisesti hyväksytyt tilinpäätösstandardit pienentävät yritysten pääomakustannuksia. Vastaajat katsoivat myös, ettei IFRS:llä ole vaikutusta johdon informaation laatuun tai ajantasaisuuteen.

Jermakowicz & Gornik-Tomaszewskin (2006) tutkimuksesta käy ilmi, että monet yritykset etenkin Manner-Euroopassa aikovat jatkossakin tehdä erillistilinpäätöksensä kansallisten lakien eikä IFRS:n mukaan, sillä monissa

maissa erityisesti verotus sekä osingonjakopolitiikka perustuvat kansallisiin tilinpäätösstandardeihin. Kahden eri kirjanpitojärjestelmän soveltaminen on monimutkaista, aiheuttaa lisäkustannuksia sekä heikentää ei-listattujen ja listattujen yhtiöiden tilinpäätöskäytännön yhtenäisyyttä. Erityisesti IFRS:n käypään arvoon perustuva omaisuuserien arvostaminen nähdään oleellisena erona kansallisiin kirjanpitomenetelmiin nähden, ja sen odotetaan lisäävän taloudellisen tuloksen sekä taseen erien vaihtelevuutta. Jermakowicz & Gornik-Tomaszewskin (2006) mukaan kahden rinnakkaisen laskentakäytännön pyörittämisestä aiheutuu kuitenkin lisäkustannuksia yhteisöille. Monikansalliset yhtiöt eivät voi saada kustannushyötyjä, mikäli tytäryhtiöt ovat edelleen velvoitettuja valmistelemaan tilinpäätöksensä kansallisten lakien mukaisesti, mutta kuitenkin konsernitilinpäätös tehdään IFRS:ään perustuen. Näin ollen tytäryhtiöiden tilinpäätökset tulee ensin muuttaa IFRS:n mukaiseksi, ennekuin konsernitilinpäätös voidaan tehdä, ja tämä aiheuttaa paljon työtä ja lisäkustannuksia.

Kaya & Koch (2015) ovat tutkineet tilastollista analyysia käyttäen niitä tekijöitä, jotka vaikuttavat pk-IFRS -standardin käyttöönottoon eri maissa. Tutkimuksen mukaan maat, joilla ei ole omaa kansallista GAAP:ia eli tilinpäätösstandardia, ottavat todennäköisemmin kansainvälisen pk-IFRS -standardin käyttöön. Lisäksi maissa, joissa aikaisemmin vaadittiin tai sallittiin laajan IFRS:n käyttö yksityisillä yrityksillä oman kansallisen tilinpäätösstandardin sijaan, todennäköisyys pk-IFRS:n käyttöönottoon on suurempi. Myös maan hallinnon heikompi laatu korreloi positiivisesti pk-IFRS:n käyttöönottoon, joka voidaan selittään maan halukkuudella parantaa rahoitusmarkkinoidensa rakennetta ja vastuullisuutta ja edelleen helpottaa lainansaantia kansainvälisiltä organisaatioilta, kuten maailmanpankilta ja IMF:ltä.

Kayan & Kochin (2015) tutkimus osoittaa, että päinvastoin kuin IFRS:ää, pk-IFRS:ää sovelletaan pääasiassa kehittyvissä, EU:n ulkopuolisissa maissa, mikä viitaa siihen, että tarve pk-IFRS -standardille on suurempi kehittyvissä kuin kehittyneissä valtioissa. Lisäksi tutkimuksesta ilmenee, että pk- IFRS:ää käyttävistä maista huomattavasti suurempi osa on ottanut standardin käyttöön

vapaaehtoisena kuin pakollisena. Vapaaehtoisuus voidaan nähdä parempana asiana siinä mielessä, että se jättää päätöksen standardin soveltamisesta yksityisille yrityksille, jotka taas voivat oman harkintansa mukaan miettiä, kannattaako standardin käyttöönotto heitä kustannus - hyöty-mielessä.

Vaikka suuri osa EU:n ulkopuolisista maista on ottanut standardin käyttöön ilman muutoksia, Kayan & Kochin (2015) mukaan ylikansalliset voimat estävät standardin käyttöönoton sellaisenaan EU-maissa. Vastikään Euroopan komissio hylkäsi pk-IFRS:n käyttöönoton EU:ssa peläten standardin olevan liian raskas pk-yrityksille. Kaya & Koch (2015) väittävätkin tutkimuksessaan, että IASB:n tavoite globaalien, yhteisten tilinpäätösstandardien luomisesta ei täten ole toteutunut kokonaan.

Uyar & Güngörmüs (2012) tekivät kyselytutkimuksen Turkin kirjanpitäjille kartoittaakseen näiden tietämystä ja käsityksiä pk-IFRS -standardista. Tutkimuksen mukaan standardin kannattajia on enemmän kuin vastustajia. Tosin kyselyyn vastaajat eivät ole kovin tietoisia tietyistä standardin aiheista, ja heidän tietämyksensä standardin arvostusmenetelmistä on keskinkertaista tasoa. Laskenta-ammattilaisten riittämätön koulutus ja ammattijärjestöjen järjestämien harjoitusohjelmien puute katsottiin olevan suurimmat esteet standardin käyttöönotolle. Suurin osa kyselyyn vastanneista eivät tienneet keskeisimpiä eroja IFRS:n ja pk-IFRS:n välillä, eivätkä pk-IFRS:ään tehtyjä helpotuksia. Tutkimuksen mukaan kirjanpidon ammattilaiset, jotka ovat koulutettuja pk-IFRS:ään sekä Big Four- tilintarkastusyhteisöjen tilintarkastajat olivat paremmin perillä standardin periaatteista muihin nähden. Koulutuksen tasolla ja kokemuksella voidaan katsoa olevan osittain positiivinen vaikutus standardin osaamiseen.

Myös Kılıç et al., (2014) ovat tutkineet laskentatoimen ammattilaisille suunnatussa kyselytutkimuksessaan heidän osaamistaan ja valmiutta pk-IFRS -standardin soveltamiseen Turkissa. Tutkimuksen mukaan valtaosa laskenta-alan ammattilaisista ovat tietoisia pk-IFRS:n käyttöönottoprosessista ja ovat optimistisia sen suhteen. He myös osallistuvat pk-IFRS -standardista

järjestettäviin koulutuksiin ja heidän tietämyksensä standardista on kohtuullista tasoa. Toisaalta tutkijat muistuttavat, että Turkissa on paljon kirjanpitäjiä, jotka eivät vielä ole osallistuneet välttämättömiin koulutuksiin. Kokeneet laskenta-alan ammattilaiset ovat valmistautuneet standardin käyttöönottoon paremmin ja ovat myös paremmin perillä sen säännöistä. Kılıç et al., (2014) väittävät tutkimuksessaan Uyarin & Güngörmüksen (2012) tavoin, että kirjanpitäjien riittämätön koulutus on yksi kriittisimmistä esteistä pk-IFRS- standardin implementoinnissa. Käyttöönoton lisäksi tarvitaan koulutusta myös standardin tekniseen osaamiseen. Myös käyttöönottoon liittyvät kustannukset ovat monelle Turkin kaltaiselle kehittyvälle maalle ongelma.

Atik, (2010) on puolestaan tuonut tutkimuksessaan esille Turkin pk-yritysten näkemyksiä pk-IFRS -standardin käyttöönotosta ja soveltamisesta. Mielenkiintoinen tulos on se, että vaikka suurin osa tutkimukseen osallistuneista yrityksistä eivät juurikaan tunne pk-IFRS -standardia, kannattavat ne standardin käyttöönottoa Turkissa. Tämä voidaan selittää sillä, että yritykset todennäköisesti ajattelevat hyvämaineisen ja arvovaltaisen organisaation, IASB:n laatiman standardin palvelevan heitä. Yritykset kannattavat kuitenkin standardin vapaaehtoista kuin pakollista soveltamista, mutta olisivat innokkaita soveltamaan standardia, vaikka se olisikin vapaaehtoinen. Valtaosa pk-yrityksistä ovat IFRS-myönteisyydestään huolimatta tyytyväisiä nykyiseen, verotuslähtöiseen kirjanpitokäytäntöön. Tutkimuksen perusteella tilinpäätös tuotetaan useimmin pankkien ja muiden rahoituslaitosten käyttöön, ja sitä käytetään eniten budjetin valmistelussa.

Alver et al. (2014) ovat käsitelleet tutkimuksessaan Viron kirjanpito- ja tilinpäätöslainsäädännön kehitystä sekä IFRS- ja pk-IFRS -standardien käyttöönottoa maassa. Viron siirtyminen Neuvostoliiton aikaisesta suunnitelmataloudesta markkinatalouteen 1990- luvulla mahdollisti maan kirjanpitolainsäädännön aloittamisen puhtaalta pöydältä. Se johti merkittäviin laillisiin ja institutionaalisiin muutoksiin johtaen kokonaan uuden, vahvasti IFRS-pohjaisen kirjanpitoympäristön muodostumiseen. Tämän vuoksi IFRS- ja pk-IFRS -standardien käyttöönotto tapahtui sujuvasti, sillä IFRS:n periaatteet toimivat

Viron oman kirjanpitojärjestelmän viitekehyksenä. Viro oli ensimmäinen valtio Euroopassa, joka linjasi oman kirjanpitolakinsa kansainvälisen tilinpäätösstandardin mukaiseksi.

Toisaalta viimeaikaisten tapahtumien valossa (EU:n kieltäytyminen pk-IFRS-standardista ja sen sijaan mikroyritysten velvoitteiden keventäminen) on vaikea arvioida, mitä Viron tilinpäätöskäytännölle tulevaisuudessa tapahtuu. Tutkijat uskovat, että uusi tilinpäätösdirektiivi tulee vaikuttamaan tulevaisuudessa Virossa yritysten tilinpäätöksiin tavalla, jota on vielä vaikea ennustaa.

Nerudova & Bohusova (2008) tutkivat tsekkiläisten pk-yritysten valmiutta ottaa käyttöön pk-IFRS-standardi. Tutkijat löysivät negatiivisen korrelaation yrityksen koon ja standardin noudattamisesta aiheutuvien kustannusten välillä. Tutkimuksen mukaan myös mikroyrityksillä oli vähemmän ulkomaan kauppaa pieniin ja keskisuuriin yrityksiin nähden. Yksi suurimmista ongelmista käyttöönotossa on se, soveltuuko IFRS kaiken tyyppisille pk-yrityksille. Kyselyyn vastanneet yritykset olivat kuitenkin hyvin kiinnostuneita standardin soveltamisesta aiheutuvista kuluista ja toisaalta sen tuomista hyödyistä yritykselle. Toisaalta kyselyyn vastanneet yritykset eivät nähneet EU:n sisäisiä tilinpäätöskäytäntöjä esteenä kansainvälistymiselleen, mutta eivät tosin olleet kovin tietoisia pk-IFRS:n mahdollisuuksista tai tilinpäätöskäytäntöjen harmonisoinnista. Pk-IFRS-standardin käyttöönoton arvioitiin olevan kallista ja aikaa vievää, mutta vastaajat arvioivat tulevaisuudessa hyötyjen kuitenkin ylittävän kustannukset.

Taulukko 3. Tiivistelmä kirjallisuuskatsauksen artikkeleista

Tutkijat	**Teema/tavoite**	**Tutkimus-metodologia**	**Keskeiset tulokset**
Evans et al. (2005)	Pk-IFRS:n ongelmat ja mahdollisuudet	Kirjallisuusartikkeli pohjautuu IASB:n vuonna 2004 julkaisemaan keskustelupaperiin	Pk-IFRS on yritysten kannalta liian työläs ja aiheuttaa kustannuksia, eikä sen tuottama tieto ole relevanttia tilinpäätösinformaatio n pääkäyttäjien tarpeita ajatellen.
Euroopan komissio (2010)	Eri sidosryhmien näkemykset pk-IFRS:stä	Kyselytutkimus, kommenttikirjeitä saapui yhteensä 210	Eri sidosryhmien näkemykset standardista eroavat, erityisesti tilinpäätösten laatijoiden ja käyttäjien välillä.
Quagli & Paoloni (2012)	Komission konsultointiprosess in aikana lähetettyjen vastausten arvioiminen, eri sidosryhmien näkemykset	Kirjallisuuskatsaus	Sidosryhmien mielipiteet standardista vaihtelevat, erityisesti tilinpäätösten käyttäjät/valmistelijat ja myös maakohtaiset erot.

Bertoni & De Rosa (2010)	Ei-listattujen yritysten tilinpäätösraportoinnin kehitys EU:ssa	Kirjallisuuskatsaus	Pk-IFRS-standardi auttaa yrityksiä laajaan IFRS:ään siirtymisessä ja edelleen listautumisessa pörssiin sekä ulkopuolisen rahoituksen saamisessa. Ongelmana sama viitekehys IFRS:n kanssa.
Müllerovà ym. (2010)	Pk-yritysten tilinpäätösstandardien harmonisointi Tshekissä	Kyselytutkimus, 132 yritystä	Pk-yritykset eivät ole kiinnostuneita IFRS-pohjaisesta tilinpäätöksestä. Standardin myötä kirjanpitäjien omaksuttava uudenlainen ajattelutapa kirjanpitoon.
Litjens et al. (2012)	Ovako pk-IFRS-standardin kustannukset ja hyödyt linjassa tilinpäätösten valmistelijoiden käsityksiin standardin kustannuksista ja hyödyistä	Kyselytutkimus, 382 pk-yritystä	Laatijat ovat paremmin tietoisia standardin tuomista kustannuksista kuin hyödyistä. Yrityksen koolla on vaikutusta laatijoiden näkemyksiin standardin kustannuksista.

Eierle & Haller (2009)	Pk-IFRS:n soveltuvuus eri kokoisille yrityksille	Kyselytutkimus, 410 saksalaista pk-yritystä	Yrityksen koko korreloi yrityksen kansainvälisyyden kanssa, mutta sillä ei ole vaikutusta eri laskentamenetelmien käyttöön. Pk-IFRS soveltuu kaikenkokoisille yrityksille
Jermakowicz & Gornik-Tomaszewski (2006)	IFRS- standardin käyttöönottoprosessi EU:n listayhtiöissä	Kyselytutkimus, 112 vastausta	Standardien monimutkaisuus sekä laaja-alaisen koulutuksen tarve suurimmat haasteet standardin implementoinnissa. Yritykset eivät odota pääomakustannusten alenevan IFRS:n käytön myötä.
Kaya & Koch (2015)	Mitkä tekijät vaikuttavat maiden päätöksiin ottaa pk-IFRS käyttöön	Tilastollinen regressioanalyysi, 128 maata	Standardin käyttöönottoon vaikuttavat mm. maan kehitysaste, hallinnon laatu, laajan IFRS:n salliminen yksityisillä yrityksillä sekä oman GAAP:in olemassaolo.

Uyar & Güngörmüs (2012)	Kirjanpitäjien tietämys ja näkemykset pk-IFRS:stä	Kyselytutkimus, 128 kirjanpitäjää osallistui	Kirjanpitäjät eivät ole kovin tietoisia standardin aiheista. Koulutuksella nähtiin olevan suuri vaikutus osaamistasoon ja halukkuuteen ottaa standardi käyttöön
Kılıç et al. (2014)	Laskenta-alan ammattilaisten näkemykset ja valmiudet pk-IFRS:n käyttöön, kokemuksen ja koulutuksen vaikutukset mielipiteeseen standardista	Kyselytutkimus, 210 laskenta-ammattilaista	Standardin käyttöönottokustannukset sekä kirjanpitäjien riittämätön koulutus ovat pk-IFRS:n implementoinnin suurimmat esteet. Kokemuksella ja osaamisella positiivinen yhteys.
Atik (2010)	Pk-yritysten mielipide (omistajat, johtajat, kirjanpitäjät) pk-IFRS-standardin käyttöönotosta ja soveltamisesta	Kyselytutkimus, 216 vastausta	Etenkin vientiyritykset ja yritykset, joilla on ulkomaalaisia liikekumppaneita kannattavat standardia.

Alver (2014)	Viron kirjanpitolain-säädännön kehitys & pk-IFRS-standardin käyttöönotto maassa	Kirjallisuuskatsaus	IFRS- standardien käyttöönotto tapahtui Virossa sujuvasti, sillä ne voitiin ottaa Viron oman kirjanpitolainsää-dännön pohjaksi.
Nerudova & Bohusova (2008)	Pk-IFRS-standardin soveltuvuus Tsekkiläisille pk-yrtyksille	Kyselytutkimus, 45 pk-yritystä	Mikroyrityksille pk-IFRS:n soveltaminen aiheuttaisi suhteettoman paljon kustannuksia. Pääongelma käyttöönotossa on se, ettei IFRS sovellu kaiken kokoisille yrityksille.

4 EMPIIRINEN ANALYYSI: PK-IFRS-STANDARDIN MAHDOLLISUUDET JA HAASTEET ERI SIDOSRYHMIEN NÄKÖKULMASTA

Tutkimuksen tavoitteena on analysoida pk-IFRS-standardin hyviä ja huonoja puolia eri sidosryhmien näkökulmasta ja tarkastella, miten standardin käyttöönotto vaikuttaisi eri sidosryhmiin ja onko ryhmien välillä eroja. Pääasiassa tarkastellaan tilinpäätösten laatijoita ja käyttäjiä. Tutkimusaineistoa verrataan teoriaosuudessa esitettyihin standardin mahdollisuuksiin ja myös siitä esitettyyn kritiikkiin.

Seuraavassa käydään lävitse ensin tutkimuksessa käytettävä tutkimusmenetelmä, tutkimusprosessi ja tutkimusaineisto. Luvussa 4.3 aloitetaan varsinainen empiirisen aineiston analyysi. Luvussa 5 empiirisen aineiston tutkimustulokset esitellään, analysoidaan ja verrataan niitä aiempiin tutkimustuloksiin.

4.1 Tutkimusmenetelmä ja -aineisto

Tutkielman empiirinen osio on suoritettu kvalitatiivisena eli laadullisena haastattelututkimuksena. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa voidaan lähteä liikkeelle mahdollisimman puhtaalta pöydältä ilman ennakkoasettamuksia tai määritelmiä, jolloin teoria rakentuu empiirisestä aineistosta lähtien, ikään kuin alhaalta ylös. (Eskola & Suoranta, 2008) Tuomen & Sarajärven, (2009) mukaan laadullisessa tutkimuksessa ei pyritä tilastollisiin yleistyksiin, vaan pyritään kuvaamaan ja ymmärtämään tiettyä ilmiötä tai tapahtumaa ja antamaan teoreettisesti mielekäs tulkinta jollekin ilmiölle. Täten laadullisessa tutkimuksessa on tärkeää, että henkilöt, joilta tietoa kerätään, tietävät tutkittavasta ilmiöstä mieluusti mahdollisimman paljon tai heillä on kokemusta asiasta. Tässä mielessä tiedonantajien valinnan ei pidä olla satunnaista vaan harkittua ja tarkoitukseen sopivaa. (Tuomi ja Sarajärvi, 2009)

Tutkimuksen aineistonkeruumenetelmäksi valikoitui puolistrukturoitu teemahaastattelu, ja haastattelujen kohteena olivat viisi standardin eri

sidosryhmiin kuuluvaa asiantuntijaa. Puolistrukturoidussa teemahaastattelussa teemat ja näkökulma on määrätty etukäteen, mutta valmiita vastausvaihtoehtoja ei ole, vaan haastateltavat voivat vastata kysymyksiin omin sanoin. Tämä tuo haastateltavien äänen kuuluviin antaen mahdollisuuden omiin ajatuksiin ja tulkintoihin aiheesta. (Hirsjärvi & Hurme, 2001) Puolistrukturoidun haastattelun kautta saadaan syvällistä tietoa tutkimusongelmasta ja voidaan tehdä tarkentavia lisäkysymyksiä. Lisäksi haastattelijalla on mahdollisuus oikaista väärinkäsityksiä, vaihtaa kysymysten paikkoja ja käydä keskustelua haastateltavien kanssa. Etuna on myös se, että haastatteluun voidaan valita henkilöt, joilla on mahdollisimman paljon tietoa ja/tai kokemusta tutkittavasta aiheesta. (Tuomi & Sarajärvi, 2009) Kvalitatiivisen menetelmän ja puolistrukturoitujen haastattelujen kautta voidaan tutkia yhtäläisyyksiä ja eroja pk-IFRS:n eri sidosryhmien edustajien ajatuksista kyseisestä standardista, sekä tuomaan esille haastateltavien omia näkemyksiä ja mielipiteitä standardin mahdollisuuksista ja haasteista mahdollisimman yksityiskohtaisesti. Haastateltavien näkökulmien kautta voidaan myös keskustella uusista näkökohdista jotka syntyvät haastattelun edetessä. Laadullinen tutkimusote ja puolistruktuurinen haastattelutapa antavat siis hyvät lähtökohdat syvällisen analyysin toteuttamiseksi.

Aineiston analyysimenetelmänä käytetään aineistolähtöistä eli induktiivista analyysiä, joka Koskinen et al:in (2005) mukaan huolellisesti tehtynä tuottaa selkeän, helposti viestivän tulkinnan, joka kuitenkin kuvaa aineistoa kattavasti. Induktiivisen analyysin lähtökohtana on aineiston monitahoinen ja yksityiskohtainen tarkastelu, ei teorian tai hypoteesin testaaminen (Hirsjärvi et al., 2010).

Tutkimusaineiston analysointi aloitettiin huolellisesti litteroituun aineistoon tutustumalla muodostamalla siitä ensin kokonaiskuva. Teemoittelua käyttäen aineistosta pyritään löytämään ja erottelemaan tutkimuskysymysten kannalta olennaiset teemat. Litteroidun haastatteluaineiston analyysissä hyödynnettiin muun muassa värikoodausta eri teemojen esiin nostamiseksi. Teemoittaisen analyysin kautta saatiin myös esille eroavaisuuksia haastateltavien välillä. Lisäksi analyysimenetelmänä käytetään tyypittelyä, jonka avulla löydetään mahdollisia

yhtenäisiä näkemyksiä, jotka luonnehtivat tilinpäätösten käyttäjiä ja tilinpäätösten laatijoita. Edellä kuvattuja menetelmiä käyttäen vastataan lopulta tutkimuskysymyksiin sekä muodostetaan tulkintoja aiempaan tutkimukseen perustuen.

4.2 Tutkimusaineiston kerääminen ja kuvailu

Tutkimuksen tekeminen lähti liikkeelle tutkimussuunnitelman laatimisesta, jossa määriteltiin alustavat tutkimuskysymykset sekä perehdyttiin aiheesta kirjoitettuihin aiempiin tutkimuksiin ja teoriaan. Tutkimuksen teoreettisena viitekehyksenä on lähinnä aiemmat tieteelliset tutkimukset ja julkaisut, jotka toimivat empiirisen aineiston keruun ja analyysin taustalla. Kuviossa 1 on esitetty tutkimusprosessin eteneminen vaiheittain.

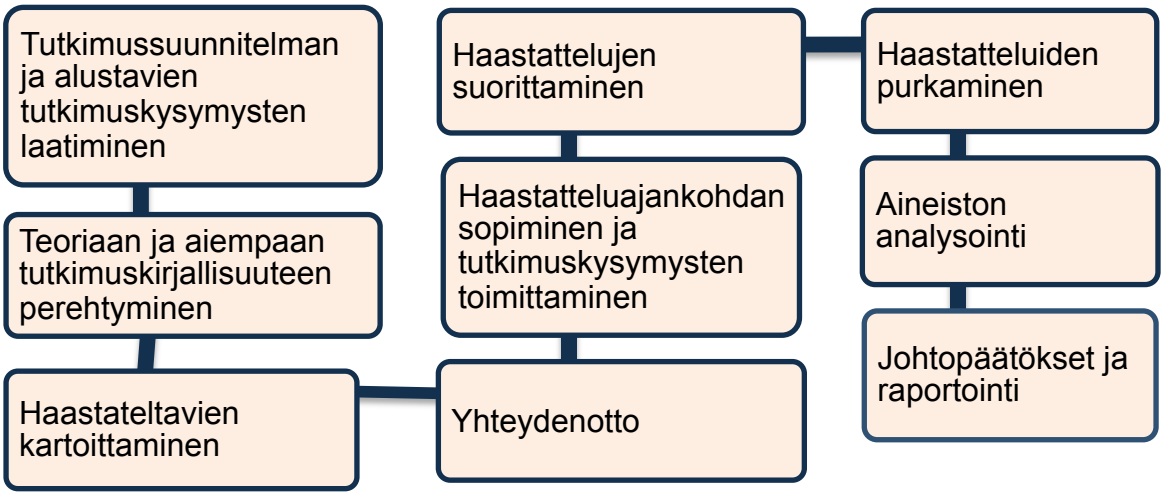

Kuvio 1. Tutkimusprosessi ja sen eteneminen

Empiirisen tutkimusaineiston kerääminen on aloitettu määrittelemällä potentiaalisia haastateltavia. Haastateltavien henkilöiden valinnassa on otettu huomioon se, että he tuntisivat vähintään perusteet IFRS- maailmasta. Pk-IFRS:n yksityiskohtaista tuntemusta ei kuitenkaan voitu vaatia, sillä standardia ei vielä sovelleta Suomessa. Tutkimuskysymysten kannalta oli myös olennaista, että

haastateltaviksi saataisiin sekä tilinpäätöksen laatijoita että käyttäjiä. Lopulta kolme haastateltavista edustaa tilinpäätösten käyttäjiä (kaksi tilintarkastajaa sekä sijoitusanalyytikko) sekä kaksi tilinpäätösten valmistelijoita (molemmat tilitoimistomaailmasta). Kaikki haastateltavat henkilöt kuuluvat pk-IFRS-standardin sidosryhmiin, jolloin myös standardin mahdollisella käyttöönotolla olisi vaikutusta heidän työhönsä. Molemmat haastateltavat tilintarkastajat olivat niin sanotuista Big Four- tilintarkastusyhteisöistä ollen myös IFRS- asiantuntijoita. Tilitoimistoiksi pyrittiin valitsemaan isoja toimistoja, joilla olisi asiakkainaan myös suurempia, pk-IFRS- standardin kohderyhmään kuuluvia pk-yrityksiä. Taulukkoon 4 on koottu tiivistetysti haastateltujen asiantuntijoiden tiedot. Kaikki haastattelut suoritettiin anonyymisti, joten jatkossa asiantuntijoihin viitataan kirjaimilla A, B, C, D ja E.

Taulukko 4. Haastateltavien tiedot

Asiantuntija	**Perustiedot**	**Tilinpäätösten laatija / käyttäjä**	**Koulutus, työkokemus alalta**
A	KHT-tilintarkastaja, IFRS- asiantuntija, Big Four	tilinpäätösten käyttäjä	KTM, 20 vuotta
B	kirjanpidon asiantuntija, suuri tilitoimisto	tilinpäätösten laatija	tradenomi, 15 vuotta
C	varatoimitusjohtaja, suuri tilitoimisto	tilinpäätösten laatija	tradenomi, 20 vuotta
D	sijoitusanalyytikko /listaamattomat sijoitukset	tilinpäätösten käyttäjä	KTM, 5 vuotta
E	KHT-tilintarkastaja, IFRS- asiantuntija, Big Four	tilinpäätösten käyttäjä	KTM, 20 vuotta

Haastattelurunko, joka on esitetty liitteessä 1, rakennettiin aikaisempien tutkimusten ja tutkimuskysymysten pohjalta, jotta siihen saatiin kaikki aihealueen kannalta merkityksellisimmät seikat. Kysymysten muoto vaihteli haastateltavan sidosryhmän mukaan, mutta teemat olivat samat kaikille haastateltaville.

Haastattelupyyntöjä esitettiin potentiaalisille haastateltaville sähköpostitse ja/tai puhelimitse kysymällä halukkuutta osallistua haastatteluun. Pyynnössä kerrottiin tutkimuksen aiheesta ja haastattelukysymysten luonteesta. Lisäksi kerrottiin, että tutkimus tehtäisiin anonyymisti, eikä näin ollen haastateltavan nimeä kerrottaisi tutkimuksessa. Haastattelupyyntöjä esitettiin maaliskuun 2015 – lokakuun 2016 aikana. Lisäksi puhelimella kontaktoitiin useita tahoja. Haastattelujen saamista vaikeutti oleellisesti se, että pk-IFRS- standardi on vielä melko tuntematon käsite Suomessa. Osa kontaktoiduista henkilöistä ilmoitti heti, ettei tunne aihetta tarpeeksi, jotta voisi osallistua haastatteluun. Myös omat työkiireet saattoivat vaikuttaa halukkuuteen osallistua haastatteluun.

Lopulta haastatteluita saatiin sovittua viisi kappaletta. Haastattelukysymykset lähetettiin haastateltaville etukäteen, jotta heillä olisi mahdollisuus paneutua haastattelun teemoihin. Haastattelujen alussa tutkija pyysi lupaa haastattelujen nauhoittamiselle, johon kaikki haastateltavat myöntyivät. Haastattelut etenivät haastattelurungon mukaan, kaikki haastateltavat vastasivat kysymyksiin hyvin ja kertoivat myös asioita, joita varsinaisissa kysymyksissä ei ollut. Myös tarkentavia lisäkysymyksiä esitettiin tarpeen mukaan.

Kaikki haastattelut nauhoitettiin sähköisellä laitteella. Haastattelut suoritettiin 20.3.2015 – 31.10.2016 välisenä aikana. Kaksi haastatteluista suoritettiin Skypen välityksellä pitkän välimatkan vuoksi, ja loput kolme haastattelua tapahtuivat haastateltavan työpaikalla. Haastattelut kestivät 45 minuutista reiluun tuntiin. Välittömästi jokaisen haastattelun jälkeen haastattelut litteroitiin sanasta sanaan, jolloin haastattelurupeaman jälkeen tutkijalla oli valmis aineisto analysoitavaksi.

4.3 Pk-IFRS:n mahdollisuudet

Yksi tämän tutkimuksen tavoitteista oli selvittää, minkälaisia mahdollisuuksia standardin käyttöönotosta aiheutuisi eri sidosryhmille ja toisaalta taas mitä haasteita se toisi. Seuraavassa esitettävät kappaleiden otsikot rakentuvat haastatteluaineistosta nousseista teemoista niin, että ensin perehdytään haastateltavien mielipiteisiin standardin mahdollisuuksista ja eduista. Tämän jälkeen siirrytään haastatteluissa esiin tulleisiin standardin haasteisiin ja ongelmakohtiin, ja viimeisenä käsitellään standardin mahdolliseen käyttöönottoon liittyviä seikkoja.

4.3.1 Vertailukelpoisuus

Yleisesti kaikki haastateltavat suhtautuivat pk-IFRS- standardiin positiivisesti ja löysivät monia hyviä puolia ja mahdollisuuksia standardin käyttöönotolle. Erityisesti standardin myötä lisääntyvä vertailukelpoisuus nähtiin hyvänä asiana, niin kuin myös aikaisemmat tutkimukset ovat osoittaneet.

Kaikkien haastateltavien mielestä Pk-IFRS- standardin käyttöönotto lisäisi tilinpäätösten kansainvälistä vertailukelpoisuutta, ja se nähtiin hyvänä asiana niin tilinpäätösten laatijoiden kuin käyttäjienkin näkökulmasta. Erityisesti rahoittajan näkökulmasta standardin tuoma vertailukelpoisuus olisi erittäin tervetullut. Haastateltava 4 toteaakin, että jatkuvasti tulee esiin tilanteita, jossa kohdeyrityksestä ei saada kaikkia tarvittavia tietoja virallisten raporttien kautta, vaan tarkentavia tietoja on erikseen pyydettävä talousjohtajalta. Analyytikkojen työtä helpottaisi huomattavasti, jos myös pk-yritykset noudattaisivat yhteistä tilinpäätösstandardia, jolloin raporteista näkisi suoraan halutut tiedot ja erilaisten kohdeyritysten vertailu olisi helpompaa. Myös liitetietojen suurempi määrä auttaisi rahoittajia arvioimaan yritystä perusteellisemmin.

> ”*Se vaihtelee mitenkä paljon siitä kohdeyrityksestä saa tilinpäätöksen kautta informaatioita. Totta kai jos se on vähän semmonen huono, ei*

> *liitetietoja, ei kauheesti ylimääräistä tietoa niin sitten se vaan lisää meidän työtä. Eli pitää olla yhteydessä kohdeyritykseen ja sitä kautta saada tietoa."* (Haastateltava 4)

Myös haastateltavat tilintarkastajat olivat sitä mieltä, että eri maiden tilinpäätössääntelyssä on huomattavia eroja, ja yhteisiä sääntöjä kaivattaisiin, jotta pk-yritykset olisivat vertailukelpoisia lukujen ja liitetietojen suhteen keskenään. Haastateltava 1:n mukaan IFRS-standardit ovat ohjaavampia jättäen vähemmän varaa tulkinnoille, jolloin se lisäisi myös vertailukelpoisuutta ja toisi kaivattua ryhtiä Suomen kirjanpito- ja tilinpäätöskäytäntöihin:

> *"Se olis niinku hyvä, koska silloin se olis tosiaankin ehkä enemmän vertailukelpoinen koska FAS:ihan todellisuudessa antaa aika avoimet kädet tulkinnoille. Ja tuota täähän ehkä tois enemmän semmosta tiettyä struktuuria. – – ja siinä mielessä että olis standardi joka olis vähä niinkun ohjaavampi, ja jättäis vähemmän mahdollisuuksia tulkinnoille, niin se parantaa vertailtavuutta. Et se ois niinku se vahvuus siinä."* (Haastateltava 1)

Haastateltava 3:n mukaan yhteisestä tilinpäätösnormistosta olisi ollut käytännön apua esimerkiksi tilanteessa, jossa emoyhtiö on ruotsalainen. Näin vältyttäisiin turhilta kyselyiltä ja selvittelyiltä, sillä jopa Suomen ja Ruotsin tilinpäätössääntelyssä on eroavaisuuksia:

> *"Helpottais ilman muuta et puhuttais samaa kieltä."* (Haastateltava 3)

Toisaalta jotta vertailukelpoisuus toteutuisi, on tärkeää, että standardit ymmärretään samalla tavalla. Haastateltava 3 kertoo kuulleensa tapauksia, joissa jokin IFRS-standardi on ymmärretty eri tavalla, jolloin vertailukelpoisuus ei pääse toteutumaan.

4.3.2 Tilinpäätösinformaatio

Erityisesti tilintarkastajat korostivat IFRS:n periaatteiden mukaan laaditun tilinpäätöksen olevan informatiivisempi Suomen kirjanpitolainsäädännön mukaan laadittuun tilinpäätökseen verrattuna. Tähän vaikuttavat toki huomattavasti suurempi liitetietojen määrä, mutta myös IFRS:n suosima käypien arvojen käyttäminen antaa yrityksen tilanteesta todellisemman kuvan.

> *"Jos mietitään takasin ennen IFRS:ää, ja IFRS:n jälkeen, niin kyllä ne tilinpäätökset ovat olleet informatiivisempia."* (Haastateltava 1)

Haastateltava 4:n mukaan käypien arvojen käyttäminen lisää markkinaehtoisuutta, joka taas antaa yrityksen tilanteesta ja vakavaraisuudesta paremman kuvan:

> *"– – kyllähän se parantaa sitä selkeyttä ja antaa paremman kuvan siitä yhtiön tilanteesta jos miettii siltä kantilta esimerkiksi sijoitusyhtiöt myös jos ne on kiinteistösijoitusyhtiöitä eli kiinteistöt pitää arvostaa markkina-arvoon niin kyllähän se antaa sen yrityksen tilasta ja vakavaraisuudesta paremman kuvan. Jos taas ne on poistettu hankintahintaan niin eihän se kerro mitään."* (Haastateltava 4)

Tilintarkastajat olivat myös sitä mieltä, että FAS- puolen tilinpäätökset antavat enemmän varaa tulkinnoille, sillä niiden laadintaperiaatteet ovat suppeammat. Haastateltava 1:n mukaan IFRS:n mukaan laaditut tilinpäätökset antavat enemmän tietoa ja niiden laadintaperiaatteet ovat yksityiskohtaisemmat, jolloin se myös helpottaa tilintarkastajan työtä tarkastaessaan yritystä:

> *"Jos katotaan FAS:in mukaan tehtyä tilinpäätöstä ja niiden laadintaperiaatteita niin ne on aika suppeat. – – kun verrataan IFRS:n mukaan laadittuja tilinpäätöksiä ja laadintaperiaatteita ne ovat huomattavasti informatiivisemmat. Et jos mietitään niinku tilintarkastajaa ni nimenomaan meidän pitäis ymmärtää että onko*

> *tässä nyt noudatettu standardia ja mitä yhtiö tekee. Ja onko ne tehty sen mukaan niin kyllä se niinku antaa tietoa enemmän."* (Haastateltava 1)

Toisaalta haastateltava 3:n mielestä IFRS:ssä on paljon tulkinnanvaraisuutta, ja FAS on siinä mielessä parempi, että sitä on tehty Suomessa pitkään ja se ymmärretään samalla tavalla. Jos pk-IFRS otettaisiin käyttöön, tulisi se olla kirjoitettu niin selkeästi ja ymmärrettävästi, että tulkinnanvaraa jäisi mahdollisimman vähän. Esimerkiksi liitetietojen esittämisen osalta tulisi olla hyvin selkeät ohjeet, jotta siellä esitettäisiin juuri oleelliset tiedot.

> *"– – ne pitäis olla kirjotettu paljon yksityiskohtaisemmin että siis ymmärrettäis että mitä niillä edellytetään eikä niin että sit jos kahdenkin vuoden päästä valvonta puuttuu niihin että hei sulla on toi ja toi ymmärretty väärin niin eihän se silloin tuo yhtenäisyyttä."* (Haastateltava 3)

Myös haastateltava 2:n mukaan tilinpäätöksen laatijana hän peräänkuuluttaa selkeyttä standardien ohjeistuksessa, jotta väärinymmärryksiltä vältyttäisiin. Esimerkkien lisääminen standardien ohjeistukseen olisi hänen näkemyksensä mukaan yksi keino vähentää tulkinnanvaraisuutta.

Molemmat haastatellut tilitoimistot olivat yhtä mieltä siitä, että lisää selkeyttä kaivattaisiin tilinpäätössääntelyyn. Tämä on tietysti varsin ymmärrettävää, sillä tilitoimistoilla on jo nykyisellään valtavasti omaksuttavaa tietoa laajalta alalta. Toisaalta ainakin suuremmissa tilitoimistoissa työntekijät pystyvät erikoistumaan enemmän, mutta pienemmille tilitoimistoille se on haasteellisempaa.

4.3.3 Rahoituksen saaminen

Standardin hyödyistä puhuttaessa haastateltavat nostivat yhdeksi tärkeäksi seikaksi rahoituksen saamisen. IFRS- standardien käytön nähtiin olevan

perusteltua etenkin siinä tilanteessa, jos yritys hakeutuu kansainvälisille markkinoille tai pyrkii saamaan rahoitusta ulkomailta.

> ”*– – jos rahoittaja katsoo että se on tarpeellista niin sittenhän se on ehkä ymmärrettävämpää. Rahoittajienkaan ei tarvi muistella sitä että okei FAS:issa menee näin ja IFRS:ssä näin ja näin.”* (Haastateltava 1)

Haastateltava 5:n mukaan kevyempi ja työmäärältään pienempi pk-IFRS-standardi olisi käyttökelpoinen nimenomaan ulkomaista rahoitusta havittelevan pk-yrityksen kannalta:

> *”Mä sanoisin että silloin jos se niinkun ois nimenomaan et yhtiö joka tarvitsis just sitä ulkomaista rahoitusta niin oishan siitä nyt paljon hyötyä jos ei tarvis sen takia laatia niinkun sitä laajaa patteristoa vaan tosiaan kelpais sitten tää IFRS for SMEs.”* (Haasteteltava 5)

Joskus IFRS:n soveltaminen voi olla myös rahoituksen saamisen ehto. Esimerkiksi haastateltava 2 kertoi, että heillä on eräs asiakas, jonka ulkomaalainen pääomasijoittaja vaatii raportit IFRS:ssä. Hänen mukaansa varsinkin suurempien konsernien tytäryhtiöiden kannattaisi myös vapaaehtoisesti harkita IFRS:ään siirtymistä tai ainakin pitää standardin periaatteet mielessä:

> *”Meillä on jonkun verran tällaisia isojen konsernien tytäryrityksiä, ja me ei tehdä niitä IFRS:ssä mutta tietyllä tavalla se ajatus tulisi olla siellä mukana sitten. Ja voisin kuvitella että tämmöisille yrityksille, jotka jo alkaa olla isohkoja, niin vois olla sieltä emoyhtiön puolelta vaateita siihen että pystyttäis jo tekemään se IFRS.”* (Haastateltava 2)

Haastateltavien mukaan IFRS:n siirtymistä saatetaan harkita myös silloin, jos sen käyttäminen parantaa yhtiön tulosta tai tiettyjä tase-eriä, joilla on vaikutusta yrityksen rahoituksen saantiin. Haastateltavat kertovat monesti yritysten

punnitsevan hyötyjä ja haittoja sen suhteen, kannattaako IFRS:ään siirtyä. Esimerkiksi joissain tilanteissa IFRS:ään siirtyminen voi olla yritykselle kannattavampaa, jos se näin saa rahoitusta edullisemmin. Haastateltava 2:n mukaan liitetiedoiltaan kevyempi pk-IFRS olisi ollut eräälle yritykselle aikaisemmin mainio vaihtoehto, mikäli se olisi tällöin ollut Suomessa käytössä:

> *”Viime kesänä meillä oli yks asiakas, jolla on sijoituskiinteistöjä, ja hänellä oli monenlaiset taustat miksi olisi nimenomaan halunnut näyttää ne käyvät arvot taseessa ja FAS:in mukaisesti sitä ei onnistunut vielä vuosi sitten tehdä. Laskeskeltiin silloin että IFRS ei ehkä kannata, mutta jos olis ollut niinku silloin tämmönen kevennetty versio niin se olis ollut varmasti hänelle erittäin hyvä. Hän olisi todennäköisesti rahoituksen koroissa säästänyt sen mitä hän olisi maksanut meille siitä ylimääräisestä työstä.”* (Haastateltava 2)

Myös haastateltava 4:n mukaan IFRS saattaisi parantaa varsinkin huonomman luottoluokituksen yrityksien mahdollisuuksia saada suoria pääomasijoituksia varsinkin näinä aikoina, jolloin pankkien lainaehdot ovat kovat:

> *”Totta kai jos miettii niin kansainväliset yhtiöt varsinkin nykyisillä luottomarkkinoilla pankit ei hirveästi rahoita ja rahoituksen saaminen ehkä vähän heikomman luottoluokituksen yrityksille on hankalampaa. – – totta kai jos ne tilinpäätökset ois englannin kielellä niin varmaan se helpottais rahoituksen keräämistä myös.”* (Haastateltava 4)

4.3.4 Yritysostot ja listautuminen

Standardin hyödyistä haastateltavat nostivat esille myös yritysostot ja pörssiin listautumisen. Heidän mukaansa standardin käyttöönottoa harkitaan silloin, kun suunnitellaan tulevaisuudessa esimerkiksi yrityksen myymistä tai sulautumista kansainväliseen ostajaan. Tällöin ostajaehdokkaat pystyvät helpommin lukemaan

tilinpäätöksiä, kun ne olisi laadittu yhteisen standardin mukaisesti, eikä tarvitsisi opetella kohdemaan omaa kirjanpitolainsäädäntöä:

> *”Se mikä kans on tullu vastaan niin monet yhtiöt ehkä miettivät, että vois siirtyä IFRS:ään ehkä nimenomaan siltäkin kannalta että niillä voi olla joku exit plääni olemassa tai ne miettii että jossain vaiheessa voidaan myydä tämä. – – koska sitte se varmaankin on huomattavasti helpompaa tai no sanotaanko niin että ei tuu ehkä niin paljon selittelemistä että mitkä ovat ne eroavaisuudet ja näin päin pois.”* (Haastateltava 1)

Pk-IFRS voitaisiin myös nähdä tulevaisuudessa listautumista tai myymistä harkitsevalle yhtiölle välietappina ennen varsinaisiin standardeihin siirtymistä:

> *”Se helpottais tietysti sitä jos ensin ottais sen käyttöön jos se ois mahdollista ja sitten siirtyis laajoihin niin se ei ois ihan niin massiivinen se konversio jos sitten vaikka listautuu että se ois tavallaan sellanen esiaste sitten siihen.”* (Haastateltava 5)

4.3.5 Muut mahdollisuudet

Seuraavassa on esitetty muita haastattelujen pohjalta nousseita standardin mahdollisuuksia, kuten hallinnollisen taakan vähentyminen, taloushallinnon laadun parantumisen sekä työllisyyden lisääntymisen.

Vaikka pk-IFRS nähdään työläämpänä suomalaiseen kirjanpitosääntelyyn verrattuna, on se haastateltavien mukaan hallinnollisen taakan kannalta kuitenkin huomattavasti parempi vaihtoehto pk-yrityksille kuin laaja IFRS. Esimerkiksi haastateltava 2:n mukaan laajaa IFRS:ää tehneenä on hän ehdottomasti kevennetyn IFRS- standardiston kannalla:

> *”Siis ehdottomasti nimenomaan tilitoimistopuolen edustajana voin sanoa että erittäin tervetullut olis kevennetty ja selkeämpi versio. Peruskirjanpitäjän on hirveän vaikea hallita niin laajoja kokonaisuuksia että pystyisi kaikesta tietämään kaiken – –”* (Haastateltava 2)

Myös haastateltava 5 oli samaa mieltä haastateltava 2:n kanssa siitä, että pk-IFRS toisi helpotusta tilinpäätösten laatijoille, kun laajaa standardistoa ei tarvitsisi opetella. Pk-IFRS- standardia myös päivitetään harvemmin:

> *”Toisaalta se sitten helpottaa sitä ettei tarvitse opetella tätä koko standardistoa sillä tavalla että koska sehän on helpompaan muotoon kirjoitettu kun tää laaja. Sitten siinä on sekin hyvä pk-sektorille että niitä ei muuteta joka vuosi että ne ei elä samalla tavalla kun sitten nää varsinaiset standardit.”* (Haastateltava 5)

Haastateltavat kuitenkin kritisoivat sitä, että usein talousosasto nähdään pelkästään pakollisena kulueränä, eikä niinkään mahdollisuutena tuottaa yhtiölle lisäarvoa. Esimerkiksi haastateltavien 1 ja 2 mukaan IFRS- raportointiin siirtyminen voisi tuottaa johdolle laadukkaita ja hyvin tuotettuja raportteja ja lukuja, joita se voisi käyttää päätöksenteossa. Toisaalta jos talousosasto on hyvin pieni, niin kuin pk-yrityksissä usein on, riittävät sen resurssit ainoastaan pakollisen ulkoisen laskennan suorittamiseen. IFRS:n myötä taloushallinto voitaisiin nähdä paremmin arvoa luovana osastona, joka tuottaisi laadukkaita tilinpäätöksiä ja myös johdolle raportteja päätöksenteon tueksi. Haastateltava 1:n mukaan yrityksissä, joissa johto pitää yrityksen hyviä tunnuslukuja tärkeinä, myös talousosasto on isompi ja siihen panostetaan enemmän. Toisaalta taas kustannusvaikeuksissa olevissa yrityksissä talousosasto yleensä minimoidaan ensimmäisenä.

> *”Sitä kautta saatais enemmän ehkä sitä talousfunktiota ja siihen semmosta tietynlaista ryhtiliikettä aikaseks jos tulis niinku tämmönen IFRS SME:ille sovellettavaks. Että jos on luvut mitkä ovat hyvin*

tuotettu ja raportoitu, ja myös jos se talousosasto pystyis tuottamaan sellaista informaatioita yhtiön johdolle että ne pystyy tekemään päätöksiä yhtiöstä niin tuota noin se ois aivan loistava." (Haastateltava 1)

Haastateltava 3 nostaa standardin hyvistä puolista esiin myös sen, että se antaa halukkaille mahdollisuuden syventää tietämystään ja opiskella lisää. Haastateltava 1:n mukaan standardin käyttöönotto Suomessa olisi myös oiva tapa luoda uusia työpaikkoja.

"– – jos mietitään et tää tulis pakolliseksi, niin Suomessa kun on työttömyysprosentti niin korkea, niin nythän täs ois loistava paikka saada työllistettyä ihmisiä!" (Haastateltava 1)

Taulukko 5. Haastateltavien esiin nostamat standardin edut

PK-IFRS:N EDUT	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**
Tilinpäätösten vertailukelpoisuus	x	x	x	x	x
Tilinpäätösten informatiivisuus	x	x		x	x
Rahoituksen saaminen	x	x	x	x	x
Yritysostot ja listautuminen	x				x
Hallinnollisen taakan keventyminen		x		x	x
Taloushallinnon laadun parantuminen	x	x			x
Työllisyyden lisääntyminen	x				

Taulukkoon 5 on koottu tiivistetysti standardin hyvät puolet haastattelujen pohjalta. Numerot viittaavat haastateltaviin asiantuntijoihin.

4.4 Pk-IFRS:n haasteet

Seuraavissa kappaleissa käsitellään haastateltavien esiin tuomia pk-IFRS-standardin haasteita ja ongelmakohtia. Ensimmäisenä ongelmana käsitellään standardin velvoittamia laajempia liitetietovaatimuksia, joita haastateltavat pitivät

tilinpäätösten laatijoiden näkökulmasta työläinä. Tämän jälkeen siirrytään haasteisiin, joita erityisesti tilitoimistoille standardin soveltamisesta aiheutuisi. Viimeisenä käydään läpi uuden kirjanpitolain vaikutusta pk-IFRS:n tarpeeseen sekä muita haastateltavien mainitsemia ongelmakohtia.

4.4.1 Työläys

Haastateltavat nostavat esiin pk-IFRS- standardin huonoista puolista puhuttaessa erityisesti sen tuomat laajat liitetietovaatimukset ja sitä myötä lisääntyvän työmäärän. Vaikka pk-IFRS on huomattavasti kevennetympi versio laajasta IFRS:stä, on se kuitenkin työläämpi Suomen kirjanpitolainsäädäntöön nähden. Haastateltava 1:n mukaan monesti herääkin kysymys, riittävätkö pk-yritysten resurssit pk-IFRS- standardin soveltamiseen sekä myös jatkuvaan kouluttautumiseen ja ajan hermoilla pysymiseen, mitä standardin käyttäminen vaatisi. Hän muistuttaa, että pk-yritysten talousosastot eivät usein ole suuret, vaan yleensä yhdestä kahteen henkilöä hoitaa koko taloushallinnon:

> *”Kun tietää että se IFRS tilinpäätös on aika työläs liitetietojen suhteen, ei välttämättä se lukujen tuottaminen, mutta kyllä nekin riippuen vähä toimialasta se täytyy toki huomioida, niin onko yhtiöillä resursseja tehdä tämä on se suurin kysymys. – – myös se että siinä pitää ihmisen vähän niinku kouluttautua ja pysyä koko ajan ajan tasalla ja ajan hermoilla että missä mennään.”* (Haastateltava 1)

Myös haastateltava 2:n mukaan yksi standardin ongelmakohdista on se, riittävätkö yrityksen resurssit tai onko sillä ylipäätään halua maksaa enemmän standardin käyttämisestä, sillä hänen näkemyksensä mukaan yritykset haluaisi kirjanpidon ja taloushallinnon olevan mahdollisimman selkeää ja edullista.

> *”Sellanen tunne mulla on että kyselyitä meille on tullut, ainakin tuonne meidän myyntipuolelle, mutta yleensä kyllä se hinta jo karkottaa sitten osan. – – asiakashan toivois että se ois mahdollisimman yksinkertaista,*

selkeää, lyhyttä, ja sitä kautta tietenkin myös edullista. Että tuota suurinta osaa meidän asiakaskunnasta ei todennäköisesti kiinnosta se IFRS ja sen tuomat laajat velvoitteet." (Haastateltava 2)

4.4.2 Tilitoimiston haasteet

Haastatteluista ilmeni, että varsinkin tilitoimistoille eli tilinpäätösten laatijoille standardi toisi mukanaan erityisiä haasteita, joita taas muille sidosryhmille ei aiheutuisi. Tilitoimistojen haasteiksi nostettiin esille muun muassa lisääntynyt säännöstely ja sen mukanaan tuomat haasteet muun muassa henkilöstön koulutuksen osalta. Myös se, miten lisääntyneet kustannukset pystyttäisiin allokoimaan asiakkaalle, tulisi olemaan haasteellista.

Pk-IFRS:n käyttöönotto toisi haastateltava 2:n mukaan tilitoimistoille entisestään lisää omaksuttavia asioita ja sekavuutta:

> *"Meillä on mikroyritykset, meillä on pienyritykset, sitten meillä on suuryrityksen rajat ja siihen väliinhän jää vielä se harmaa alue, jolle ei määritelty sitä nimeä, sitten me vielä hypätään siihen, että meillä on IFRS, jos sielläkin on vielä laaja, ja pieni, niin kyllähän se asettaa tietyllä lailla todella ison haasteen tilitoimiston näkökulmasta että jos yhdellä ihmisellä on monenlaisia yrityksiä niin sen paletin hanskaaminen on varmasti haastavaa – –."*

Haastateltava 3:n mukaan tilitoimistojen työntekijät joutuisivat erikoistumaan entistä enemmän. Esimerkiksi pk-IFRS:n tullessa käyttöön, sitä alkaisivat tehdä vain tietyt henkilöt. Tämä taas toisi oman haasteensa esimerkiksi kesälomien ja muiden tuurausten ajaksi, kun asiantuntijat eivät ole paikalla.

> *"Eli se tuo sen kategoroinnin täällä et sinä teet tota ja sinä teet tota ja sinä teet tätä että siinä mielessä käytännön kenttään tulee hankaluus."* (Haastateltava 3)

Molemmat haastateltavat tilitoimistot kokevat myös haasteeksi sen, miten standardin käyttöönottoon ja soveltamiseen liittyvät kustannukset pystyttäisiin hinnoittelemaan asiakkaalle niin, ettei se jäisi heidän maksettavakseen. IFRS:ään siirtyminen edellyttäisi henkilöstön perusteellista kouluttautumista, ja lisäksi tilitoimiston omat järjestelmät tulisi päivittää.

> *”– – niin saadaanko me se hinta vyörytettyä asiakkaille. Valitettavan usein tilitoimistoissa käy niin, että kun viranomainen jonkun uudistuksen tekee, niin me maksetaan siitä ensin aika iso osuus ennen kuin se alkaa tuottamaan meille, niin täs kävis osittain ainakin aluks sama juttu.”* (Haastateltava 3)

Haastateltavat 2 ja 3 myös arvioivat, etteivät heidän asiakkaansa välttämättä olisi kiinnostuneita pk-IFRS:stä, sillä se tarkoittaisi myös yritykselle itselleen enemmän työtä ja varsinkin lisää kustannuksia. Toisaalta myös tilitoimistot ovat yhtä mieltä siitä, että säännöstelyä tulisi pikemminkin yksinkertaistaa ja vähentää kuin lisätä.
Molemmat tilitoimistot myös arvioivat, etteivät heidän asiakkaansa näkisi standardin käyttöönottoa välttämättä positiivisena asiana, sillä yrittäjät usein edelleen ajattelevat kirjanpitoa ja taloushallintoa välttämättömänä kustannuksena.

> ”*– –valitettavan moni yrittäjä edelleenkin ajattelee että se kirjanpito on yhtä kun verotus ja kun verotus on taas negatiivinen asia, niin ne ei halua maksaa siitä asiasta yhtään mitää. Sit jos niille sanotaan että meille tulee tällanen iso massiivinen IFRS-standardi että kaikki tehtäis samalla tavalla niin silloinhan heillä heti dollarin kuvat vilkkuu silmissä että nythän tää taas tulee maksamaan ja niin poispäin*.” (Haastateltava 3)

Yrityksen omilla järjestelmillä on haastateltava 2:n mukaan toisaalta vaikutusta kuluihin. Jos yrityksellä on itsellään hyvät järjestelmät ja valmiudet tuottaa raportteja, niin kustannukset pysyvät tällöin kohtuullisempina.

> *”Silläkin on vaikutusta minkälaiset omat järjestelmät yrityksellä on ja minkälaiset mahdollisuudet siellä on saada ja tuottaa raportteja. Esimerkiksi yksi yhtiö saa tulostettua sellaiset ecxelit josta suoraan saa luvut näpyteltyä.”* (Haastateltava 2)

Haastateltava 2 lisää myös, että IFRS:ään siirtyminen vaatii yhtiöltä enemmän vuorovaikutusta tilitoimiston kanssa, sillä tilitoimiston on mahdotonta tietää kaikkea tarvittavia liitetietoja. On siis tärkeää, että myös yrityksen puolella on asiantuntemusta, vaikka taloushallinto onkin ulkoistettu tilitoimistolle:

> *”Kyllähän se näin on että se IFRS vaatii niin syvällistä tuntemusta siitä yhtiöstä, esimerkkinä vaikka sijoituskiinteistöt. Liitetiedoissahan täytyy kuitenkin eritellä aika tarkkaan sitä laskentaa sen sijoituskiinteistön osalta. Harvoin sitä tosiaan tilitoimistolla on suoraan semmosta tietoa ja tajua siitä. Sitten jos yrityksen puolellakaan ole henkilöä niin sehän on tosi haasteellista. Sekin on yksi este että ei sinne IFRS:ään voi mennä jos ei sitä tietynlaista tietotaitoa ole siellä yrityksen puolella.”* (Haastateltava 2)

4.4.3 Tarve pk-IFRS:lle uuden kirjanpitolain käyttöönoton myötä

Uusi, 2016 voimaan tullut kirjanpitolaki on saanut paljon vaikutteita IFRS:n puolelta, muun muassa sijoituskiinteistöjen ja rahoitusomaisuuden käsittelyjen osalta. Haastateltavien mukaan tämä lähentyminen vaikuttaa myös siihen, ettei varsinaiselle pk-IFRS:lle ole välttämättä enää tarvetta, sillä kirjanpitolaki sallii tietyt IFRS:n mukaiset käsittelyt. Haastateltava 5:n mielestä Suomen kirjanpitolakiuudistus oli kuitenkin kehityksen kannalta välttämätön:

> ”*Jos ajattelee Suomen kirjanpitolakia niin sehän ei voi elää enää umpiossa että eihän se voi lähteä omille poluilleen. Niin tavallaan ainut mitä sille tapahtuu on että se lähenee entisestään IFRS:n*

kanssa mitä nyt nähtiin tän vuodenkin lakiuudistuksessa." (Haastateltava 5)

Haastateltava 5 myöntää, ettei samanlaista tarvetta enää välttämättä pk-IFRS:lle ole uuden kirjanpitolain myötä, sillä monet asiat voi nyt halutessaan tehdä standardin mukaisesti. Toisaalta hän muistuttaa, etteivät liitetietovaatimukset kuitenkaan kevene, vaan ne on tehtävä laajojen standardien kaltaisesti, mikäli uuden kirjanpitolain optioita hyödyntää. Liitetietojen vähenemisen kannalta pk-IFRS olisi siis edelleen varteenotettava vaihtoehto. Toisaalta tilintarkastajat pääsevät helpommalla, kun pk-IFRS- standardin osaamista ei tarvitse pitää yllä, sillä se on tuotu optioiden kautta kirjanpitolakiin. Haastateltava 5 odottaakin mielenkiinnolla, miten yritykset lähtevät hyödyntämään uuden kirjanpitolain tarjoamia optioita esimerkiksi halutessaan parantaa tulosta tai jotain tiettyä tunnuslukua:

"– – jos on lainakovenantit tiukilla ja huomataan että vaikka jollain rahoitusleasing- standardin käyttöönotolla saadaan parannettua tiettyä tunnuslukua joka tarkoittaa sitten sitä että sen sijaan että sulla on vuokrakulua liikevoiton yläpuolella niin osahan siitä kulusta juoksee nyt sitten rahoituskuluna. Kyllähän siellä voi olla nyt sitten halua yrityksillä valita niitä kun nyt sitten tosiaa saa tehdä tällasta marjanpoimintaa niin sanotusti." (Haastateltava 5)

Toisaalta haastateltava 3:n mielestä IFRS-standardien osaaminen taas syventäisi myös oman kirjanpitolain tuntemusta ja antaisi paremman kokonaiskuvan koko kirjanpitosääntelystä, sillä moni asia Suomen kirjanpitolaissa tulee suoraan IFRS:n puolelta.

"Onhan siinä sit taas se hyvä puoli että nythän jo tälläkin hetkellä sieltä standardeista valuu kirjanpitopuolelle asioita jotka on meillä ihan kansallisen lainsäädännön puolella että silloinhan se tulis syvemmälliseksi se koko tuntemus kun sä teen suomen kirjanpitolain mukaan näin ja sit sä tiedät taas sieltä IFRS:stä niin monta kertaa vois sitte avautua että ai niin

että täähän on suoraan tullut täältä näin jolloin sä saat siis syvemmän tietämyksen siihen kokonaisuuteen et miks tää on näin ja niin poispäin." (Haastateltava 3)

4.4.4 Muut haasteet

Pk-IFRS:n yhtenä ongelmakohtana pidettiin myös sitä, ettei se ole täysin vertailukelpoinen varsinaisten IFRS-standardien kanssa. Tämä taas tuo haasteita vertailtaessa pk-IFRS- standardia soveltavia yhtiöitä pörssiyhtiöihin. Haastateltava 5 huomauttaakin, että on täysin mahdollista, että yritys siirtyy soveltamaan suoraan laajoja standardeja. Näin yritys voi myös benchmarkata itseään kilpailijoihin.

> *"– –kuitenkin jos sä oot kansainvälinen niin sä haluut bencmarkata suo sit niinku samoihi toimijoihin ja sit se on yleensä se laaja IFRS. Eli se on ihan mahdollista mennä suoraan ettei välttämättä tarvi tällasta."* (Haastateltava 5)

Haastateltavat korostivat myös sitä, mikä yrityksen tilinpäätöksen lukijakunta on. Esimerkiksi haastateltava 3:n mukaan pelkästään pankkirahoitusta käyttävälle yritykselle ei pk-IFRS:tä juurikaan olisi hyötyä:

> "*Jos nyt ajattelee siel sidosryhmis aika pitkälle on pankki- ei ketään muuta. Niin pankki osaa sit lukea kumminkin on se sit tehty millä tavalla se tuloslaskelma ja tase vaan"* (Haastateltava 3)

Myös haastateltava 1 korostaa yrityksen tilinpäätösinformaation lukijakunnalla olevan suuri merkitys standardin soveltamisen mielekkyyttä ajatellen:

> *"Kuka on se lukijakunta ja käyttäjä sillä tilinpäätöksellä, niin se on se ratkaiseva tekijä koska jos yritys on omistajavetoinen ja rahoittaa toimintansa pitkälti sillä liiketoiminnallaan eikä ulkopuolisia rahoittajia*

ole, niin silloin herää kysymys onko niillä tarvetta tälle standardille." (Haastateltava 1)

Standardin epäkohdista puhuttaessa nousi esiin myös kilpailunäkökulma. Mikäli pieni yritys antaa laajaa ja yksityiskohtaista tietoa tilinpäätöksessään, voivat kilpailijat saada hyvinkin tarkan kuvan yrityksen kilpailullisesta asemasta. Suurten yritysten kohdalla vastaavaa ongelmaa ei esiinny, sillä niiden liiketoiminnot ovat paljon laajempia ja monimutkaisempia. Haastateltava 2:n mukaan eivät pk-yritykset mielellään halua kertoa virallisissa raporteissa mitään ylimääräistä tietoa:

"Eiväthän ne asiakkaat halua tällaista osittain niinkun kilpailullista tietoa julkistaa siellä virallisissa raporteissa. – – pk- puolella yleisesti ainakin ollaan sitä mieltä että ei kerrota mitään ylimääräistä mitä ei oo pakko." (Haastateltava 2)

Taulukko 6. Haastateltavien esiin nostamat standardin haasteet

PK-IFRS:N HAASTEET	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**
Yritysten riittämättömät resurssit	x	x	x		
Laajat liitetietovaatimukset	x	x	x	x	
Tilitoimistoille aiheutuvat kustannukset		x	x		
Uuden kirjanpitolain vaikutus			x		x
Ei täysin vertailukelpoinen IFRS:n kanssa					x
Pk-yritysten tilinpäätösten lukijakunta	x		x		x
Kilpailulliset haitat		x			

Yllä olevaan taulukkoon 6 on koottu tiivistetysti haastateltavien mainitsemat pk-IFRS-standardin haasteet ja ongelmakohdat.

4.5 Käyttöönotto

Kysyttäessä haastateltavilta, millaisille yrityksille pk-IFRS sopisi ja minkälaisia rajoja sen soveltamisesta asetettaisiin mahdollisen käyttöönoton myötä, olivat kaikki yhtä mieltä siitä, ettei standardin tulisi koskea kaikista pienimpiä yrityksiä. Toisaalta haastateltavien mukaan aivan pienten yritysten ja toisaalta suurimpien pk-yritysten väliin jää paljon keskisuuria yrityksiä, joiden kohdalla standardin käyttöönoton mielekkyyttä on vaikea arvioida:

> *”Se että mitkä ne rajat on, niin siis kaksi hyvin äärikategoriaa on siis nää pienet yrittäjät kotimaassa, niihin ei missään nimessä ja kansainväliset joo, mutta ne mitkä on sit siin välissä niin miten niihin suhtaudutaan että onks se täysin vapaaehtoista niin emmä osaa ottaa siihen kantaa.”* (Haastateltava 3)

Myös haastateltava 4 katsoi vaikeaksi arvioida, minkä kokoisille yrityksille standardin käyttö tulisi rajata, jos se otettaisiin käyttöön. Hänen mukaansa yksi vaihtoehto olisi, että standardi tulisi pakolliseksi vain tietyn kokoluokan yrityksille:

> *”Se vois olla pakollinen tietyn kokoisille yrityksille. Siinä pitäisi olla joku raja mun mielestä ei siihen voi ihan pieniä yrityksiä tietenkään pakottaa. Se raportointi on kuitenkin niin kallis että se alkaa vaikuttaa siihen yrityksen tuottavuuteen.”* (Haastateltava 4)

Haastateltava 1:n mukaan pk-IFRS:n mahdollinen käyttöönotto ei ainakaan tilintarkastajien näkökulmasta olisi niin työlästä, kuin mitä aikoinaan laajojen IFRS- standardien kohdalla, sillä nyt IFRS- standardit ja niiden ajattelutapa ovat heille jo ennestään tuttuja. Toisaalta hän painottaa, että IFRS:n laajentuminen pk-yrityksille vaatisi paljon suuremman käyttäjäjoukon kouluttamista standardin periaatteisiin, ja tämä olisi hänen mukaansa yksi suurimmista haasteista sen käyttöönottovaiheessa. Lisäksi standardin osaaminen vaatisi enemmän paneutumista ja jatkuvaa kouluttautumista, jotta pysyisi mukana standardin kehityksessä.

> *”Sanotaan niin et silloin ku IFRS otettiin käyttöön, niin sehän oli kumminkin uusi standardi, täyty niinku miettii asioita ihan toisella tavalla ku mitä aikasemmin oltiin mietitty. Mutta jos mietitään sitä että ku se on jo niinku taustalla, että siinä mieles tämän käyttöönotto ois helpompaa, että se ei ois välttämättä ihan niin työlästä.”* (Haastateltava 1)

Tilitoimistot korostivat, että suurin osa heidän asiakkaistaan ovat pienempiä, pääasiassa kotimaassa toimivia yrityksiä, jotka eivät standardin käyttöönotosta välttämättä hyödy. Haastateltavat 2 ja 3 olivat myös yhtä mieltä siitä, ettei pk-IFRS- standardia ainakaan vapaaehtoisesti haluta ottaa tilitoimistoissa käyttöön. Toisaalta haastateltava 5 uskoo, ettei pk-IFRS- standardia enää oteta laisinkaan käyttöön, ellei sitten EU päättäisi toisin. Syy tähän on siinä, että uuteen kirjanpitolakiin on otettu aikaisempaa enemmän IFRS- standardien mukaisia laskenta- ja kirjaamisperiaatteita.

> *”Sitä kautta että tää tulis niinkun EU-tasolta niin sitten, mutta muuten mä en oikein usko että tää standardi otettais enää käyttöön. Liikearvon poistosäännötkin on nyt samat mitä siellä IFRS for SMEs että sitä kautta kun se on jo niin lähellä sitä että jos sä haluat niinkun tehdä sen ihan samanlaisena kuin IFRS for SMEs niin tota se on kuitenkin aika pitkälti mahdollista.”* (Haastateltava 5)

Haastateltava 5 nosti esille myös laajoihin standardeihin liittyvän tilinpäätösten keventämispaineen. Jos IFRS:n mukaisia tilinpäätöksiä ja varsinkin niiden massiivisia liitetietovaatimuksia tullaan jatkossa keventämään, saattaa tämä helpottaa myös pk-yritysten siirtymistä suoraan varsinaisiin IFRS- standardeihin.

Haastateltavien mukaan myös yrittäjän omalla asenteella taloushallintoa kohtaan on vaikutusta. Jos yrittäjä pitää tärkeänä sitä, että yrityksen tunnusluvut ovat hyvät ja raportit hyvin tuotettu, on yrityksillä myös paremmat edellytykset siirtyä käyttämään IFRS:ää. Haastateltava 3 pitää yhtenä IFRS:ään siirtymisen

edellytyksenä sitä, että yrittäjä pystyisi näkemään taloushallinnon aseman organisaatiossa laajemmin:

> *”Kyl sen yrittäjän pitäis sit olla sellanen et sit kiinnostais ihan oikeest muukin kun se että minimoidaan kaikki. – – että se ei keskity vaan siihen että arvonlisävero ja työnantajasuoritukset on tän verran ja sit mun tulovero on tän verran ja mitäs mä nyt voin palkkaa nostaa vai voinks nostaa osinkoa et se ei vaan pyöris siinä vaan katottais paljon laajemmin asioita.”* (Haastateltava 3)

Toisaalta haastateltava 2 antaa kehuja varsinkin nuoremmalle yrittäjäsukupolvelle, joka on ymmärtänyt taloushallinnon mahdollisuuden myös lisäarvoa tuottavana funktiona:

> *”Tosin kyllä itse asiassa väittäisin että kuitenkin ehkä nykypäivänä tällaset alle nelikymppiset yrittäjät alkaa pikkuhiljaa tajuamaan että kyllä sillä on merkitystä että mitä siellä raportissa lukee kyllä siis niitä vanhempiakin mutta ehkä tällasia perinteisiä yrittäjiä että mitä pankkitilin saldo on niin se riittää. Että ehkä se tietoisuus on kasvanut ja tietyllä tavalla sen sisäisen raportoinnin vaatimus on kasvanut mun mielestä tässä ajansaatossa.”* (Haastateltava 2)

5 YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET

5.1 Tutkimuksen tulokset

Tämän tutkimuksen päätavoitteena oli pyrkiä selvittämään, miten eri sidosryhmät suhtautuvat pk-IFRS- standardiin ja mitä etuja ja ongelmia standardilla on heidän kannaltaan. Lisäksi alaongelmina tuli selvittää, onko sidosryhmien mielipiteillä koskien pk-IFRS- standardia eroja ja mistä mahdolliset erot johtuvat. Vastaukset tutkimusongelmiin pyrittiin löytämään aiemman kirjallisuuden ja teemahaastatteluilla kerättävän empiirisen aineiston kautta. Tutkimuksessa tilinpäätösten laatijoita edustivat kaksi tilitoimistoissa työskentelevää asiantuntijaa. Tilinpäätösten käyttäjien näkökulmasta puolestaan haastateltiin kahta KHT- tilintarkastajaa sekä sijoitusanalyytikkoa. Seuraavassa esitetään tutkimuksen tulokset ja pyritään vastaamaan tutkimuskysymyksiin. Tutkimuksen tuloksia on arvioitu seuraavassa luvussa 5.2, jossa peilataan tämän tutkimuksen tuloksia aiemmin esitettyihin tutkimuksiin ja teoriaan.

Haastateltavat tilinpäätösten käyttäjät suhtautuivat kaikki pk-IFRS:ään myönteisesti ja löysivät monia etuja sen käyttöönotolle. Erityisesti he korostivat IFRS- standardien mukaan laadittujen tilinpäätösten informatiivisuutta. Tämä johtuu siitä, standardin laadintaperiaatteet ovat yksityiskohtaisemmat jättäen vähemmän varaa tulkinnoille. Myös liitettäväksi vaadittavien tietojen määrä on IFRS- standardeissa huomattavasti suurempi. Lisäksi käypien arvojen käyttö kirjanpidon laskentaperiaatteena antaa yhtiön tilanteesta totuudenmukaisemman kuvan. Varsinkin rahoittaja hyötyisi pk-IFRS:stä, sillä yhteinen standardi vähentäisi hajontaa eri maiden tilinpäätössääntelyiden välillä ja lisäisi yritysten kansainvälistä vertailukelpoisuutta. Pk-IFRS- standardin käyttäminen antaisi myös yrityksen taloudellisesta tilanteesta totuudenmukaisemman ja kattavamman kuvan helpottaen sen analysoimista. Tämä myös helpottaisi tilintarkastajien työtä tarkastaessaan yritystä.

Toisaalta tilinpäätösten laatijoille pk-IFRS:stä koituisi haastattelujen perusteella huomattavasti enemmän haasteita tilinpäätösten käyttäjiin nähden. Haastateltavat tilitoimistot mainitsivat useita seikkoja, joista johtuen pk-IFRS aiheuttaisi niille kustannuksia ja hallinnollista taakkaa. Ensinnäkin standardin käyttöönotto vaatisi laaja-alaista koulutusta henkilökunnalta, jotta standardin periaatteet ja uusi ajattelutapa omaksuttaisiin. Lisäkustannuksia aiheutuisi myös ohjelmistojen ja tietojärjestelmien päivittämisestä. Haastateltavat tilitoimistot olivatkin huolissaan siitä, miten lisääntyneet kustannukset pystyttäisiin laskuttamaan asiakkailta, sillä heidän mukaansa suurin osa asiakkaista eivät olisi kiinnostuneita ainakaan standardin vapaaehtoisesta käyttöönotosta. Toisaalta standardista voisi hyötyä suuremmat, kansainvälistä rahoitusta hakevat tai muuten kansainvälisille markkinoille pyrkivät pk-yritykset. Myös jos suunnitelmissa on listautuminen tai yrityksen myyminen, tai jos emoyhtiö on IFRS:ää soveltava, kansainvälinen konserni, olisi näissä tilanteissa standardin käyttöönotto varteenotettava vaihtoehto.

Pk-IFRS- standardin ongelmakohtina nähtiin etupäässä kansalliseen sääntelyyn verrattuna lisääntyneet liitetietovaatimukset ja pk-yritysten resurssien riittäminen standardin soveltamiseen. Toisaalta siinä missä pk-IFRS nähdään Suomen kirjanpitolainsäädäntöön nähden työläänä, laajaan IFRS- standardiin verrattuna se on huomattavasti kevyempi. Varsinkin tilinpäätösten laatijat olivat sitä mieltä, että säännöstelyä tulisi pikemminkin vähentää entisestään kuin lisätä.

Standardin mahdollinen käyttöönotto tulevaisuudessa nähtiin mielekkäänä suuremmille, kansainvälisille markkinoille pyrkiville pk-yrityksille, mutta haastateltavat olivat kaikki yhtä mieltä siitä, ettei sen käyttöönoton tulisi missään nimessä koskea kaikista pienimpiä yrityksiä, jotka toimivat ainoastaan kotimaassa. Toisaalta tarkempaa rajausta siihen, minkä kokoisia yrityksiä standardin käyttöönoton tulisi koskea, eivät haastateltavat osanneet arvioida.

Tutkimuksen perusteella voidaan sanoa, että pk-IFRS- standardin sidosryhmien mielipiteet standardista eroavat jossain määrin. Tilinpäätösten laatijoille standardin mahdollinen käyttöönotto aiheuttaisi enemmän työtä ja lisää

kustannuksia, ja tästä johtuen heidän suhtautuminen standardiin ei ollut kaikilta osin yhtä myönteistä tilinpäätösten käyttäjiin verrattuna. Tutkimukseen osallistuneet tilinpäätösten käyttäjät taas hyötyisivät standardin laajoista liitetietovaatimuksista ja sen tuomasta vertailukelpoisuudesta enemmän. Esimerkiksi rahoittaja ei löytänyt yhtään huonoa puolta standardin mahdollisesta käyttöönotosta. Myös tilintarkastajat pitivät IFRS:n periaatteiden mukaisesti laadittua tilinpäätöstä luotettavampana ja informatiivisempana jättäen vähemmän varaa tulkinnoille.

5.2 Keskustelua tuloksista

Verrattaessa empiirisen tutkimuksen tuloksia teoriaosuudessa esitettyihin etuihin ja ongelmiin, havaitaan paljon yhteneväisyyksiä. Esimerkiksi teoriaosuudessa mainitut standardin edut, kuten pk-yritysten tilinpäätösten vertailukelpoisuuden lisääntyminen ja hallinnollisen taakan vähentyminen (Pacter, 2009), ulkomaisen pääoman saaminen (Quagli & Paoloni, 2012) sekä tilinpäätösinformaation laadun paraneminen (Bertoni & De Rosa, 2010) kävivät ilmi myös haastateltavien vastauksissa. Myös listautumista suunnitteleville yrityksille pk-IFRS nähtiin hyvänä välietappina ennen varsinaisiin standardeihin siirtymistä. Pk-IFRS-standardin ensisijaisena tavoitteena standardia ylläpitävän ja kehittävän IASB:n mukaan on parantaa pk-yritysten tilinpäätösten vertailukelposuutta ja sitä kautta parantaa pk-yritysten kansainvälisen rahoituksen saamista (IASB, 2007). Myös kaikkien haastateltavien mielestä tämä on standardin tärkein etu. Toisaalta eräs haastateltavista huomautti, ettei pk-IFRS kuitenkaan ole täysin vertailukelpoinen laajoihin IFRS- standardeihin nähden, jolloin esimerkiksi vertailu samalla toimialalla oleviin pörssiyhtiöihin ei anna oikeaa kuvaa.

Voidaan myös sanoa, että aiempien tutkimusten mukaisesti tilinpäätösten laatijoiden ja käyttäjien näkemykset standardista eroavat ainakin joiltakin osin. Esimerkiksi Euroopan komission (2010) teettämän julkisen konsultaation perusteella voitiin osoittaa tilinpäätösten laatijoiden osoittavan voimakasta vastustusta standardia kohtaan käyttäjien taas suhtautuessa siihen myönteisemmin. Myös tämän tutkimuksen perusteella voidaan sanoa, että

standardi palvelisi tilinpäätösten käyttäjien tarpeita tilinpäätösten laatijoihin verrattuna paremmin.

Haastateltavat asiantuntijat olivat myös kaikki yhtä mieltä siitä, ettei standardin käyttöönottoa tulisi vaatia kaikkein pienimmiltä yrityksiltä, vaan se sopisi ensisijaisesti suurempien, kansainvälistä toimintaa omaavien yritysten tarpeisiin, IFRS:n mukaan raportoivien yritysten tytäryhtiöille tai yrityksille, jotka etsivät ulkomaista rahoitusta. Tämä on kuitenkin ristiriidassa standardia valmistelleen IASB:n näkemyksen kanssa, jonka mukaan standardi soveltuisi kaiken kokoisille yrityksille.

Haastateltavat nostivat esiin myös uusia ja yllättäviäkin mahdollisuuksia standardin käyttöönotolle, joita taas aiemmista tutkimuksista ei käynyt ilmi. Esimerkiksi haastateltavien mukaan pk-IFRS:n käyttöönotto parantaisi taloushallinnon laatua, koska siihen jouduttaisiin panostamaan enemmän. Standardin myötä taloushallinto voitaisiin nähdä enemmän yrityksen johdolle arvoa luovana funktioina, joka tuottaisi laadukkaita raportteja johdon päätöksenteon tueksi. Pk-IFRS voisi siis tuoda kokonaan uuden näkökulman pk-yritysten taloushallintoon. Lisäksi yhtenä standardin etuna nähtiin myös työpaikkojen lisääntyminen. Taulukkoon 7 on koottu teoriasta ja empiriasta nousseita pk-IFRS:n tuomia mahdollisuuksia.

Taulukko 7. Teoriassa ja empiriassa esiin tulleita pk-IFRS:n mahdollisuuksia

Pk-IFRS:n mahdollisuudet	**Teoria**	**Empiria**
Pk-yritysten kansainvälinen vertailukelpoisuus	x	x
Ulkomaisen pääoman saanti	x	x
Tilinpäätösinformaation laadun paraneminen	x	x
Rahoituksen saaminen ja listautuminen pörssiin	x	x
Yritysostot ja listautuminen	x	x
Hallinnollisen taakan keventyminen	x	x
Taloushallinnon laadun parantuminen		x
Työllisyyden lisääntyminen		x

Myös aiempien tutkimusten esiin tuomia pk-IFRS:n ongelmakohtia ja haasteita mainittiin haastatteluissa. Esimerkiksi Müllerova et al. (2010), Jermakowicz & Gornik-Tomaszewski (2006), Bertoni & De Rosa (2010) sekä Nerudova & Bohusova (2008) ovat osoittaneet, että pk-IFRS:n käyttöönotto vaatisi huomattavia kustannuksia ja lisätyötä tilinpäätösten laatijoille. Myös haastateltavat olivat yhtä mieltä siitä, että kansalliseen lainsäädäntöön nähden standardi on lisääntyvine liitetietovaatimuksineen työläs varsinkin pienimmille yrityksille. Lisäksi standardin käyttöönotto vaatisi kirjanpitäjiltä pitkäaikaista kouluttautumista sen periaatteisiin ja tekniseen osaamiseen. Toisaalta laajoihin IFRS-standardeihin nähden kevennetty versio nähtiin luonnollisesti parempana vaihtoehtona pk-yrityksille.

Haastatteluissa nostettiin esiin myös uuden kirjanpitolain vaikutukset pk-IFRS:n kannalta. Uusi kirjanpitolaki sallii nykyisellään monet IFRS:n kirjaamis- ja arvostusperiaatteista, jolloin pk-IFRS:lle ei tulevaisuudessa olisi ainakaan Suomessa enää samanlaista tarvetta. Haastateltavat kyseenalaistivat standardin tarpeen myös siinä tilanteessa, mikäli yrityksellä ei ole pankin lisäksi mutia ulkopuolisia rahoittajia tai se toimii ainoastaan kotimaassa. Myös aiemmat tutkimukset tukevat tätä näkemystä. Esimerkiksi Quaglin & Paolonin (2012) ja Bertonin & De Rosan (2010) tutkimusten mukaan standardi on tehty pääasiassa yrityksen ulkopuolisia sijoittajia varten, ei niinkään pankkeja ja muita tyypillisiä pk-yritysten sidosryhmiä ajatellen.

Myös pk-IFRS:n kilpailulliset haitat nostettiin haastatteluissa aiempien tutkimusten mukaan esiin. Esimerkiksi Eierlen & Hallerin (2009), Quaglin & Paolonin (2012) sekä Leppiniemen & Leppiniemen (2011) mukaan pienen yrityksen esittämät laajat ja yksityiskohtaiset tiedot tilinpäätöksessä voivat antaa yrityksen ulkopuolisille tahoille liian yksityiskohtaista tietoa yrityksestä, joka taas saattaa heikentää sen kilpailullista asemaa suhteessa kansallisten lakien mukaan raportoiviin kilpailijoihin.

Yllättävää oli se, etteivät haastateltavat ottaneet esille verotuksen ja kirjanpidon sidonnaisuutta, joka on aiemmassa keskustelussa (mm. Euroopan komissio,

2010; Müllerova et al., 2010; Räty, 2009) nostettu yhdeksi suurimmaksi haasteeksi standardin implementoinnissa. Varsinkin Manner-Euroopassa tilinpäätösten tehtävänä on toimia ensisijaisesti verotettavan ja voitonjakokelpoisen tuloksen perusteena, kun taas IFRS keskittyy enemmän sijoittajien informaatiotarpeiden täyttämiseen.

Taulukko 8. Teoriassa ja empiriassa esiin tulleita standardin haasteita

Pk-IFRS:n haasteet	**Teoria**	**Empiria**
Lisääntyneet liitetietovaatimukset ja kustannukset	x	x
Uuden kirjanpitolain vaikutus		x
Ei täysin vertailukelpoinen IFRS:n kanssa	x	x
Pk-yritysten tilinpäätösten lukijakunta	x	x
Kilpailulliset haitat	x	x
Verotuksen ja kirjanpidon sidonnaisuus	x	

Taulukkoon 8 on rinnastettu teoriassa ja empiriassa esiin tulleita standardin haasteita.

5.3 Tutkimuksen reliabiliteetti ja validiteetti

Tutkimusta voidaan arvioida sen reliaabeliuden ja validiuden perusteella. Tutkimuksen reliaabeliudella tarkoitetaan mittaustulosten toistettavuutta. Esimerkiksi jos kaksi arvioijaa päätyy samanlaiseen tulokseen, voidaan tulosta pitää reliaabelina. (Hirsjärvi et al., 2010) Tämän tutkimuksen empiirisen osuuden tulokset myötäilivät pitkälti aiempien tutkimusten tuloksia, ja siinä mielessä tutkimuksen voitaisiin ajatella olevan reliaabeli.

Validius puolestaan tarkoittaa mittarin tai tutkimusmenetelmän kykyä mitata juuri sitä, mitä on tarkoituskin mitata. (Hirsjärvi et al., 2010) Tähän pyrittiin valitsemalla haastateltaviksi asiantuntijoita pk-IFRS:n eri sidosryhmistä, jolloin aihetta tarkasteltiin useasta eri näkökulmasta. Lisäksi teemahaastattelua käyttäen haastateltavat vastasivat kysymyksiin ilman valmiita vastausvaihtoehtoja, joten

haastateltavien omat ajatukset on tuotu konkreettisesti esiin. Empiirisen aineiston raportoinnissa on myös pyritty käyttämään mahdollisimman suoria lainauksia, jolloin haastateltavien omaa ääntä on saatu kuuluviin.

Tämän tutkimuksen luotettavuuden varmistamiseksi aineistonkeruu ja sen käsitteleminen on pyritty tekemään mahdollisimman huolellisesti ja asianmukaisesti. Hirsjärven & Hurmeen (2001) mukaan haastattelututkimuksen aineistonkeruun laatua voidaan tavoitella muun muassa sillä, että laaditaan hyvä haastattelurunko, sekä pohditaan siihen vaihtoehtoisia lisäkysymysten muotoja. Tähän pyrittiin laatimalla kysymykset huolellisesti ja harkiten etukäteen sekä miettimällä valmiiksi mahdollisia lisäkysymyksiä. Haastateltavat saivat myös tutustua haastattelurunkoon etukäteen. Aineiston käsittelyssä puolestaan kiinnitettiin huomiota haastattelujen tarkkaan litterointiin, jotta aineiston analyysi olisi mahdollisimman totuudenmukaista. Tästä johtuen haastattelut pyrittiin litteroimaan mahdollisimman pian haastattelujen jälkeen ja jokainen haastattelu kuunneltiin useaan kertaan läpi, mikä osaltaan parantaa haastattelutulosten luotettavuutta.

5.4 Ehdotukset jatkotutkimukselle

Tutkimuksen aihepiiri tarjoaa useita jatkotutkimusmahdollisuuksia. Tämän tutkimuksen empiirinen osio rajautui tilinpäätösten laatijoiden osalta tilitoimistoihin, mutta aihetta olisi mielenkiintoista tarkastella myös pk-yritysten kannalta, jotka eivät ole ulkoistaneet taloushallintoaan tilitoimistoille. Toisaalta samaa aihetta olisi myös mielekästä tutkia suuremmalla tutkimusaineistolla niin, että jokaisesta pk-IFRS:n sidosryhmästä haastateltaisiin useampaa asiantuntijaa. Tällöin tutkimustulokset olisivat myös paremmin yleistettävissä. Standardin kehittämisen kannalta olisi myös hyödyllistä tutkia laajemmin, mitkä pk-yritysten tilinpäätöstietojen todelliset tarpeet ovat, ja keitä ovat tilinpäätösten tärkeimmät käyttäjäryhmät. Tällä hetkellä ajankohtaista olisi lisäksi tutkia sitä, missä laajuudessa pk-yritykset hyödyntävät uuteen kirjanpitolakiin sisällytettyjä, IFRS:n

mukaisia optioita esimerkiksi sijoituskiinteistöjen ja rahoitusomaisuuden käsittelyjen osalta.

LÄHDELUETTELO

Ahvenniemi, Juha. "Pk-IFRS: lle viileä vastaanotto." *Tilisanomat, Nro* 2 (2007): 3.

Alexander, David, and Catalin Nicolae Albu. "Introduction to the special issue on national perspectives on international accounting harmonization." *Accounting and Management Information Systems* 10.2 (2011): 102.

Alver, Lehte, Jaan Alver, and Liis Talpas. "Implementation of IFRSs and IFRS for SMEs: the case of Estonia." *Accounting and Management Information Systems* 13.2 (2014): 236-258.

Atik, Asuman. "SMEs views on the adoption and application of «IFRS for SMEs» in Turkey." *European Research Studies Journal, XIII* 4 (2010): 19-31.

Bertoni, Michele, and Bruno De Rosa. "The evolution of financial reporting for private entities in the European Union." *Available at SSRN 1536065* (2010).

Christie, Nancy, John Brozovsky, and Sam Hicks. "Accounting for small businesses: the role of IFRS." *The CPA Journal* 80.7 (2010): 40.

Ciubotariu, Marius Sorin. "The role of small and medium enterprises in the modern economy and the importance of ifrs application for smes." *USV Annals of Economics & Public Administration* 13.1 (2013).

Di Pietra, Roberto, et al. "Comment on the IASB's Exposure Draft 'IFRS for Small and Medium-Sized Entities'1." *Accounting in Europe* 5.1 (2008): 27-47.

Eskola Jari ja Suoranta Juha. *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Vastapaino, 1998.

EU-Commission. "Summary Report of the Responses Received to the Commission Consultation on the International Financial Reporting Standard for Small and Medium-Sized Entities." *Brüssel, May* (2010).

Euroopan komissio 2015 [verkkodokumentti] [viitattu 29.3.2016] saatavilla http://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?uri=CELEX%3A52015DC0301

Euroopan parlamentti ja Euroopan unionin neuvosto: "Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) N:o 34/2013 tietyntyyppisten yritysten vuositilinpäätöksistä, konsernitilinpäätöksistä ja niihin liittyvistä kertomuksista, Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2006/43/EY muuttamisesta ja neuvoston direktiivien 78/660/ETY ja 83/349/ETY kumoamisesta." [verkkodokumentti] [viitattu 26.3.2016]. Saatavilla http://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013L0034&from=fi

European Commission 2005. The new SME definition, User Guide and model declaration [verkkodokumentti] [viitattu 12.5.2016]. Saatavilla http://ec.europa.eu/growth/tools-databases/newsroom/cf/itemdetail.cfm?item_id=8274&lang=fi&title=The-revised-user-guide-to-the-SME-definition

European Commission 2013: "Financial reporting obligations for limited liability companies (Accounting Directive) – frequently asked questions. [verkkodokumentti] [viitattu 22.4.2016]. Saatavilla

http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-13-540_en.htm

Haaramo Virpi "PK-yritysten IFRS-tilinpäätösstandardit" *Verotus* nro 3 (2010): 331-337

Haaramo Virpi, Palmuaro Sirkku ja Peill Elina. "IFRS-raportointi." *Talentum Media Oy Helsinki* (2012)

Haaramo Virpi ja Räty Päivi. *Kansainvälinen tilinpäätöskäytäntö: IFRS-raportointi*. WSOYpro, 2009.

Haller, Axel. "Financial accounting developments in the European Union: past events and future prospects." *European Accounting Review* 11.1 (2002): 153-190.

Hirsjärvi, Sirkka. "Aineiston hankinnan suunnittelu." *Teoksessa Sirkka Hirsjärvi, Pirkko Remes ja Paula Sajavaara (toim.) Tutki ja kirjoita. Helsinki Kustannusosakeyhtiö Tammi (177–190)(15., uudistettu painos)* (2009).

Hirsjärvi Sirkka ja Hurme Helena. *Tutkimushaastattelu: teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Gaudeamus Helsinki University Press, 2008.

IASB 2007. ”International Financial Reporting Standard for Small and Medium-sized Entities. A Staff Overview of the Exposure Draft” [verkkodokumentti] [viitattu 20.4.2016]. Saatavilla http://www.ifrs.org/IFRS-for-SMEs/history/ed0207/Documents/SMEs_Overview.pdf

IFRS Foundation & IASB 2016a. ”About the IFRS for SMEs”. [verkkodokumentti] [viitattu 10.5.2016]. Saatavilla http://www.ifrs.org/IFRS-for-SMEs/Pages/IFRS-for-SMEs.aspx

IFRS Foundation & IASB 2016b. ” Analysis of the IFRS profiles for IFRS for SMEs Standard”. [verkkodokumentti] [viitattu 22.4.2016]. Saatavilla http://www.ifrs.org/Use-around-the-world/Pages/Analysis-of-SME-profiles.aspx,

IFRS Foundation & IASB 2016c. ”IFRS for SMEs: Project History”. [verkkodokumentti] [viitattu 20.4.2016]. Saatavilla http://www.ifrs.org/IFRS-for-SMEs/history/Pages/History.aspx.

IFRS Foundation & IASB 2016d. ”How we are structured”. [verkkodokumentti] [viitattu 10.5.2016]. Saatavilla http://www.ifrs.org/About-us/Pages/How-we-are-structured.aspx

IFRS for SMEs 2015. [verkkodokumentti] [viitattu 10.5.2016]. Saatavilla http://eifrs.ifrs.org/eifrs/IfrsForSmes

Ikäheimo S., Ojala H., Riistama V. & Stening E-M. 2009. “IFRS for SMEs - Do we need it? Expert based study in Finland”. *Paper presented at the EAA Congress, May 2009, Tampere, Finland.*

Jermakowicz, E.K. & Epstein, B.J. (2010) IFRS for SMEs An Option for U.S. Private Entities? *Review of Business*, Vol. 30 (2), 79.

Jermakowicz, Eva K., and Sylwia Gornik-Tomaszewski. "Implementing IFRS from the perspective of EU publicly traded companies." *Journal of International Accounting, Auditing and Taxation* 15.2 (2006): 170-196.

Kaisanlahti, Timo. ”Tilinpäätösdirektiivi tuo helpotuksia pienyrityksille.” *Tilisanomat, Nro 6* (2013): 42-44.

Kemp, S. ”A look at IFRS for SMEs.” *Charter, Vol. 80, No. 10* (2009): 64-66.

Kılıç, Merve, Ali Uyar, and Başak Ataman. "Preparedness for and perception of IFRS for SMEs: evidence from Turkey." *Accounting & Management Information Systems/Contabilitate si Informatica de Gestiune* 13.3 (2014).

Larson, Robert K., and Donna L. Street. "Convergence with IFRS in an expanding Europe: progress and obstacles identified by large accounting firms’ survey." *Journal of International Accounting, Auditing and Taxation* 13.2 (2004): 89-119.

Leppiniemi, Jarmo. *IFRS: Johdon käsikirja*. WSOY, 2003.

Müllerova, Libuse, Marie Paseková, and Eva Hýblová. "Harmonization of financial reporting of small and medium-sized enterprises in the Czech Republic." *Journal of Modern Accounting and Auditing* 6.1 (2010): 55.

Neag, Ramona, Ema Masca, and Irina Pascan. "Actual Aspects Regardind the IFRS for SME-Opinions, Debates and Future Developments." *Annales Universitatis Apulensis: Series Oeconomica* 11.1 (2009): 32.

Nerudova, Danuse, and Hana Bohusova. "The empirical study of the smes position in the process of ifrs for sme application in the czech republic." *Economics & Management* (2008).

Niemistö Antti (2011) Miten PK-IFRS:n käyttöönotto etenee EU:ssa? *Tilintarkastus*, Vol. 55(4), 10–13.

Nobes, Christopher, Parker, Robert, eds. *Comparative international accounting*. Pearson Education, 2008.

Pacter, Paul (2009) An IFRS for private entities. *International Journal of Disclosure and Governance,* Vol. 6, 4–20

Pacter, Paul (2009) IFRS for most private companies goes live. *Financial executive,* September, 28–30

Quagli, Alberto, Paoloni, Paola (2012) How is the IFRS for SME accepted in the European context? An analysis of the homogeneity among European countries, users and preparers in the European commission questionnaire. *Advances in Accounting, incorporating Advances in International Accounting,* Vol. 28, 147–156.

Ram, Ronita & Newberry Susan (2013) Ifrs for smes: the IASB:s due process.

Australian Accounting Review, Vol. 23 (1), 3-17.

Raluca Sava, Bogdan Mârza, Nicolae Esanu (2013) Financial Reporting for SMEs - Past and Perspectives*. Procedia Economics and Finance,* Vol. 6, 713 – 718

Rezaee, Zabihollah, L. Murphy Smith, and Joseph Z. Szendi. "Convergence in accounting standards: Insights from academicians and practitioners." *Advances in accounting* 26.1 (2010): 142-154.

Räty, Päivi. "Pienten ja keskisuurten yritysten IFRS valmistui–mikä merkitys Suomelle." *Tilisanomat, Nro* 6 (2009): 26-30.

Sacer, Ivana Mamic, Smrekar Nikolina, and Žager Katarina. "Impact of Globalisation on Harmonisation of Financial Reporting for SMEs." *Zagreb International Review of Economics and Business* 12.2 (2009): 15-32.

Schiebel, Alexander. "Is there a solid empirical foundation for the IASB's draft IFRS for SMEs?." *Annual Congress of The European Accounting Association 23-25 April, Rotterdam, The Netherlands* (2008).

Sian, S., and C. Roberts. "UK small owner-managed businesses: accounting and financial reporting needs." *Journal of small business and enterprise development* 16.2 (2009): 289-305.

Smrekar, Nikolina. "National Accounting Standards in Context of Globalization and Harmonization of Financial Reporting for SMEs." *5th International Conference: Economic Development Perspectives of See Region in the Global Recession Context*. 2010.

Strouhal, Jiri, Marie Pasekova, and Libuse Mullerova. "Is Harmonization of SMEs Reporting Really Necessary? A Case of Central and Eastern European Countries." *Journal of Business & Economics* 2.1 (2010).

Suomela Mari ja Jaatinen Iida. ”IFRS for SMEs- standardi ja uudistettu kirjapitolaki” KPMG:n neuvontapalveluiden IFRS-artikkelikokoelma / toukokuu 2016 [verkkodokumentti]. [Viitattu 6.10.2016]. Saatavilla https://assets.kpmg.com/content/dam/kpmg/pdf/2016/05/IFRS-View-2016-Secured.pdf

Tiihonen Jarno ja Suomela Mari. ”Kevennetty IFRS-normisto pk-yrityksille.” *Tilintarkastus*, Nro 3 (2007): 26-31

Tudor, Adriana Tiron, and Alexandra Mutiu. "Pro and contra opinions regarding a SME accounting standard." *Annales Universitatis Apulensis Series Oeconomica* 1.10 (2008).

Työ- ja elinkeinoministeriö 2014 ”Pienyrityshelpotukset ja vuoden 2013 tilinpäätösdirektiivi” [verkkodokumentti] [viitattu 23.3.2016] saatavilla http://www.tem.fi/files/41224/TEMjul_48_2014_web_22102014.pdf

Uyar, Ali, and Ali Haydar Güngörmüş. "Perceptions and knowledge of accounting professionals on IFRS for SMEs: Evidence from Turkey." *Research in Accounting Regulation* 25.1 (2013): 77-87.

Vasek, Libor. "IFRS for SMEs a new challenge for worldwide financial reporting." *International Journal of Management Cases* 13.4 (2011): 115-120.

LIITE 1

Teemahaastattelupohja / haastateltavat 1 ja 5

Taustatiedot

- Koulutus
- Nykyinen työtehtävä ja titteli
- IFRS- ja pk-IFRS- tuntemus

1. Mikä on yleinen mielipiteesi pk-IFRS- standardista?

2. Kuinka tarpeellinen standardi on, tarvitsevatko suomalaiset pk-yritykset sitä? Millaisille yrityksille se sopisi parhaiten?

3. Mitkä ovat mielestäsi standardin hyvät puolet, entä heikkoudet?

4. Miten standardi palvelee erityisesti tilinpäätösten käyttäjien tarpeita? Onko sen mukaan laadittu tilinpäätös informatiivisempi nykyiseen FAS- perusteiseen tilinpäätökseen verrattuna?

5. Standardia on arvosteltu muun muassa liian monimutkaiseksi ja työlääksi noudattaa. Onko mielestäsi standardin hyödyt suhteessa sen noudattamisesta aiheutuviin kustannuksiin oikealla tasolla?

6. Standardin tavoitteena on parantaa tilinpäätöstietojen vertailtavuutta ja laatua. Miten luulet näiden tavoitteiden toteutuvan, jos standardi otettaisiin laajempaan käyttöön?

7. Mitä mieltä olet standardin ja yleisesti koko pk- sektorin tilinpäätösraportoinnin tulevaisuudesta Suomessa?

LIITE 2

Teemahaastattelupohja / haastateltavat 2 ja 3

Taustatiedot

- Koulutus
- Nykyinen työtehtävä ja titteli
- IFRS- ja pk-IFRS- tuntemus

1. Mikä on yleinen mielipiteesi pk-IFRS- standardista?

2. Kuinka tarpeellinen standardi on, tarvitsevatko suomalaiset pk-yritykset sitä? Millaisille yrityksille se sopisi parhaiten?

3. Mitkä ovat mielestäsi standardin hyvät puolet, entä heikkoudet?

4. Miten standardin käyttöönotto vaikuttaisi tilitoimistojen työhön Suomessa? Mitä mahdollisuuksia / haasteita se toisi?

5. Standardia on arvosteltu muun muassa liian monimutkaiseksi ja työlääksi noudattaa. Onko mielestäsi standardin hyödyt suhteessa sen noudattamisesta aiheutuviin kustannuksiin oikealla tasolla?

6. Standardin tavoitteena on parantaa tilinpäätöstietojen vertailtavuutta ja laatua. Miten luulet näiden tavoitteiden toteutuvan, jos standardi otettaisiin laajempaan käyttöön?

7. Mitä mieltä olet standardin ja yleisesti koko pk- sektorin tilinpäätösraportoinnin tulevaisuudesta Suomessa?

LIITE 3

Teemahaastattelupohja / haastateltava 4

Taustatiedot

- Koulutus
- Nykyinen työtehtävä ja titteli
- IFRS- ja pk-IFRS- tuntemus

1. Mikä on yleinen mielipiteesi pk-IFRS- standardista?

2. Kuinka tarpeellinen standardi on, tarvitsevatko suomalaiset pk-yritykset sitä? Millaisille yrityksille se sopisi parhaiten?

3. Mitkä ovat mielestäsi standardin hyvät puolet, entä heikkoudet?

4. Miten standardin käyttöönotto vaikuttaisi rahoittajien toimintaan? Mitä mahdollisuuksia / haasteita se toisi?

5. Standardia on arvosteltu muun muassa liian monimutkaiseksi ja työlääksi noudattaa. Onko mielestäsi standardin hyödyt suhteessa sen noudattamisesta aiheutuviin kustannuksiin oikealla tasolla?

6. Standardin tavoitteena on parantaa tilinpäätöstietojen vertailtavuutta ja laatua. Miten luulet näiden tavoitteiden toteutuvan, jos standardi otettaisiin laajempaan käyttöön?

7. Mitä mieltä olet standardin ja yleisesti koko pk- sektorin tilinpäätösraportoinnin tulevaisuudesta Suomessa?